

Вітаємо з Днем учителя!

Світлана Іванівна Шолік ще з дитинства мріяла стати вчителем. Після закінчення Корсунь-Шевченківського педагогічного училища близько десяти років працювала на Черкащині у Смілянській середній школі № 1. Потім підвищувала кваліфікацію на філологічному факультеті у Черкаському педагогічному університеті. А нині вже п'ятий рік учителює у початкових класах ліцею № 21 міста Києва. Малечу Світлана Іванівна виховує в любові до навколишнього світу й Батьківщини. А ще вона стала переможцем щорічного районного конкурсу серед педагогів Голосіївського району столиці та лауреатом фестивалю педагогічних ідей "Від молодого вчителя — до майстра педагогічної справи".

Фото Олеса ДМИТРЕНКА

Продовження теми на стор. 6—7

ХТОСЬ — «ЗА РИБУ ГРОШІ», А МИ — ЗА ГАЗ

● ЛИСТ ЧИТАЧА — ДО ДРУКУ!

Михайло ФАЛАГАШВІЛІ,
м. Ірпінь

Чомусь, коли я бачу ці нескінченні консультації, перемовини, саміти, умовляння, зустрічні пропозиції (що б іше зда-ти-продати з народного майна в обмін на чергові знижки на газ на додаток до вже існуючих — кабальних Харківських угод), взаємні вояжі з запевненнями про вірність ідеям стратегічного партнерства та про дружні, ба, навіть, братерські стосунки з Росією, то в пам'яті спливають слова моралі з відомої байки Крилова: "Лето красное пропела, оглянуться не успела, как зима катит в глаза... Так пойді ж и попляши". І справді, якщо зважити на те, що пройшло вже не одне "літо", а цілі літа, коли б наша влада мала б розрубати і вирішити раз і назавжди цей гордіїв вузол енергетичної залежності від Росії, розплутати хитросплетіння корупційних газових схем посередників-постачальників... Та де там! Усе закінчується одіозним: "Треба боротися, треба, треба", а насправді ж — нинішній заплутаний стан речей в енергетичній сфері вигідний обопільно: і очільникам Росії, і Україні... Звідси можна зробити висновок, що й незалежність наша поки що суто умовно-декларативна, бо ж відома думка світових енергетичних експертів: якщо країна споживає лише 30 % енергоносіїв з одного джерела, це вже повинно викликати зане-

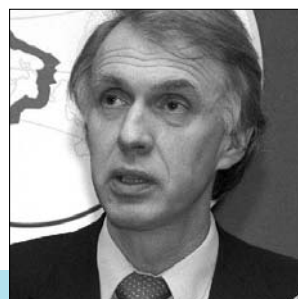
покоєння, а Україна ж підв'язана до газової голки-труби з боку Газпрому на 60—70 %, по нафті — на 80 %, а по атомній енергетиці на всі 100 %, то за цих "дружньо-партнерських" стосунків із Росією, розрахованих фактично на тотальне поглинання цілих галузей України, — це просто катастрофічно для держави. Про диверсифікацію енергоносіїв в Україні говорять усі, аж до дворників. І що? Наступають осінні місяці, і знову хтось — "за рибу гроші", а ми за газ...

Щороку їдуть до Білокам'яної, мов на війну, мов на дот непоступливих росіян, який (уже традиційно) треба вчергове "героїчно" накривати тілом чергового прем'єр-міністра та міністра енергетики... І тишу себе надією, що, врешті-решт, це примусить нас справді не на словах, а на ділі шукати альтернативи поки що фактично єдиному джерелу енергопостачання. А це вимагає збільшити власний видобуток нафти, газу, вугілля, негайно почати впроваджувати відновлювані види енергії (сонце, вітер, вода, біогаз тощо), видобування газу зі сланцевих руд, встановлювати так звані захоочувальні зелені тарифи за кіловат години е/е, добутих в альтернативний спосіб, будівництво (відновлення) на малих річках міні-ГЕС, побудова терміналів для прийняття скрапленого газу з Азербайджану та Лівії тощо. І найголовніше — реально, а не на словах-звітах енергозбутів усіх рівнів почати впроваджувати енергозберігаючі технології та зменшення втрат енергоносіїв. Зви-

чайно ж, існує багато наукових розробок щодо впровадження альтернативних видів енергії, це вимагає знову-таки коштів і часу, якого за злочинного недбалства у попередні роки Україна сьогодні просто не має. Тож наразі найреальніше і найменш витратніше і найшвидше для України (альтернативи просто немає) — оголосити тотальну війну — боротьбу за енергозбереження та зменшення енерговитрат. Вважаю, сьогодні конче необхідно зупинити бездумну газифікацію українських регіонів, бо це істотно притуплює пошук альтернативних видів енергії. Наукові і технічні розробки (зокрема й вітчизняні) свідчать про невичерпні можливості в цих галузях. Але, як на мене, наша "газова труба" — ГТС — це прокляття для України. Вона паралізує здатність використовувати все, про що говорилося вище і консервує навіки енергетичну залежність від Росії, для якої сьогодні енергоносії — інструмент підкорення не лише України, а й світу. І якщо світові вистачає здорового глузду для диверсифікації енергоносіїв, зменшення енерговитрат через застосування новітніх енергозберігаючих технологій, переходу на відновлювані види енергії (в Німеччині та Голландії вже сьогодні відсоток енергії вітру в загальному енергетичному балансі досягає 22 %, а в нас ледь сягає 0,7 %). Як відомо, після Фукусіми-1 Німеччина прийняла рішення взагалі відмовитися від ядерної енергетики.

Закінчення на стор. 4

ГІСТЬ РЕДАКЦІЇ —
ВОЛОДИМИР ОГРИЗКО

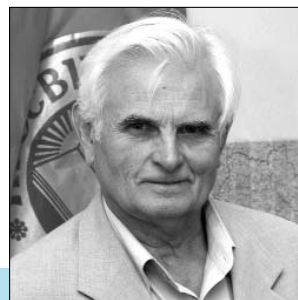
2–3

ОЛЕКСАНДР ПОНОМАРІВ
ПРО ІДЕАЛИ МАЙДАНУ

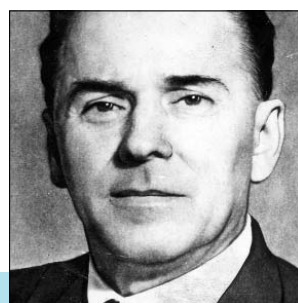
5

“ПРОСВІТА” СЬОГОДНІ

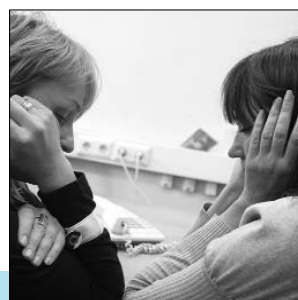
8–9

ПАВЛО ТИЧИНА:
ПРАВДА І МІФИ

10

ЖОДНІ ГРОШІ
НЕ ЗАМІНЯТЬ ЛЮБОВІ

12–13

“Дипломатія повинна бути тими очима і вухами, які мають бачити й чути все, що є цікавого в інших країнах, і приносити до себе”.

ПОЧИНАЛИ ЗІ СТОЛА І ДВОХ СТИЛЬЦІВ

— Володимире Станіславовичу, в рік 20-літнього ювілею Української держави ми аналізуємо нашу новітню історію, говоримо про досягнуте, пошуки, можливо, помилки на цьому шляху. А як відбувалося становлення дипломатії нашої молоді держави?

— Порівняно з іншими країнами — республіками колишнього СРСР — наш вихід у світ був хоч і важким, але доволі непоганим. Ще до проголошення незалежності в МЗС були співробітники, які не просто чекали, поки вона настане, а наближали її. А потім робили все належне, щоб цей перехід був для дипломатії плавним і не таким болючим. Що це вдалося на всі 100 відсотків, не стверджуватиму, насамперед через проблему кадрів. Їх, фахово підготовлених, просто не було. У нас на початок 1992 року вважалося, що посольство сильне, якщо в ньому працює хоч один співробітник із досвідом роботи понад 5 років. Ми вперше вийшли на міжнародний рівень у двосторонньому форматі. Був досвід багатосторонньої дипломатії, адже Україна — один із засновників ООН, але не було досвіду двостороннього міждержавного спілкування.

Найбільша проблема — ми не витримали високу планку добору кадрів, і це дало певні негативи в майбутньому. Але процес розвитку взяв своє. Звичайно, можна говорити і про фінансові, технічні проблеми, адже багато наших посольств починали зі стола і двох стільців, навіть без комп'ютера. Але як людина з досвідом дипломатичної роботи і до незалежності, і після, можна сказати, що за ці 20 років сформовано нормальний дипломатичний механізм, який адекватно захищає інтереси держави.

РОСІЯ — САМОЗВАНА “ПРАВОНАСТУПНИЦЯ”

— Цей процес становлення відбувався тоді, коли Російська Федерація оголосила себе правонаступницею Радянського Союзу. І тут постала непрості проблема активів і пасивів колишнього Союзу.

— Росія себе такою оголосила сама, хоча, згідно з міжнародним правом, не можна оголошувати себе одноосібним правонаступником. Адже всі держави, які утворилися на основі колишнього СРСР, були однаковими правонаступниками щодо боргів і активів Союзу. Росіяни ж вигадали, зампували у західних німців за часів розколу Німеччини теорію “продовження”, в цьому випадку — щодо Радянського Союзу та Російської імперії.

— Ми змирилися з цим доволі сумнівним самопроголошенням?

— Ми не змирилися. І досі єдиною країною з колишніх радянських республік, яка не відмовилася від своєї частки в боргах і активах СРСР, є Україна. Таку угоду ніколи не ратифікувала наша Верховна Рада. Де-юре ми також є правонаступниками Союзу, у нас такого права ніхто забрати не може, це наше суверенне право, яке реалізовуватимемо. До речі, питання боргів і активів Союзу досі не врегульоване. Те, що Росія виплатила борги колишнього СРСР, — факт, але зовсім не факт, що вона в такий спосіб повністю закрила цю сторін-

Володимир ОГРИЗКО: «Є ПОЛІТИЧНА

Гість нашої газети — міністр закордонних справ попереднього уряду Володимир ОГРИЗКО. Народився в Києві 1956 року. Закінчив факультет міжнародних відносин Київського Національного університету імені Т. Шевченка. З 1978 року на дипломатичній службі. Проїшов усі її сходинки в апараті МЗС і представництвах України за кордоном. У 1999—2004 роках — Надзвичайний і Повноважний Посол України в Австрії та Постійний Представник України при ОБСЄ та інших міжнародних організаціях у Відні. У 2005—2007 роках перший заступник міністра, а з грудня 2007 до березня 2009 року — міністр закордонних справ України. З березня 2009 до березня 2010 — перший заступник Секретаря РНБО України. У 2005—2010 роках — голова Національної комісії України у справах ЮНЕСКО. Володіє англійською та німецькою мовами. Кандидат історичних наук. У вересні 2010 року на з'їзді партії “Наша Україна” обраний заступником голови Політради партії.

ку, бо між Україною і Росією ця проблема до кінця не вирішена. І прямим наслідком є те, що деякі країни не хочуть перереєструвати закордонну власність колишнього СРСР на Російську Федерацію, бо керуються саме міжнародним правом, а не заявами якихось інших політиків. Оскільки це питання між Україною і Росією не врегульоване, матимемо право у потрібний момент до нього повернутися.

Для вирішення цього питання потрібна політична воля нашої держави, і тоді ми можемо готуватися до судових процесів, але це нормальна практика для цивілізованих країн. Поки що такої політичної волі бракує.

— Схоже, оті радянські активи значно перевищували борги.

— Ми всі це знаємо. Якщо поглянути на цифри, які були станом на 1 грудня 1991 року, то очевидно, що Росія отримала значно більше, ніж віддала. Саме тому у неї така позиція. Порахувавши, що прибутків більше, ніж видатків, вона й пішла цим шляхом.

Мабуть, помилкою було те, що коли в грудні 1991 року виникло питання про правонаступництво Росії в Раді Безпеки ООН, Україна не поставила певних умов. Якби ми тоді пов'язали ці речі — ми передаємо Росії право представляти колишній СРСР у Раді Безпеки ООН, але Росія повинна зробити певні кроки у відповідь, ситуація була б іншою.

КОРДОН ЧИ “ГУЛЯЙ-ПОЛЕ”?

— У процесі становлення нашої

держави відбувалося і встановлення та зміцнення її кордонів, досить непросте й болюче. Можна згадати хоча б історію довкола острова Зміїний: стверджують, що ми програли суд щодо цього острова.

— Ми тут нічого не програли, зокрема якщо говорити про розмежування континентального шельфу. У своєму позові до Міжнародного суду в Гаазі ми претендували на більшу площу, ніж нам могли надати, грали на випередження. У результаті маємо зважений результат. Румунія теж здобула те, що належить. Ми Румунії нічого не програли, а в політичному плані виграли, адже отримано чітке підтвердження, що острів Зміїний належить Україні. Так, не взявши його як точку суші для розподілу шельфу, але щодо проведення інших ліній усе нормально.

Це конкретна ситуація. А якщо говорити загалом, то тема кордонів залишається актуальною в зовнішній політиці. Адже якщо у держави прикордонні проблеми, то для неї це доволі небезпечна ситуація. Що ми маємо? Повністю врегульовані кордони, крім Білорусі і Росії. З Білоруссю ми фактично вийшли на фініш, їхній парламент ратифікував угоду про кордон, наш теж, залишилося обмінятися ратифікаційними грамотами. З Росією складніше, оскільки ідеться не про господарські чи технічні проблеми, щоб провести розмежування, тут кордон використовується з політичною метою. Не-

має кордону — труднощі для України в питанні про безвізовий режим з Європейським Союзом. Європа резонно каже: якщо хочете мати такий режим, то ваш східний кордон повинен бути закритий, бо коли звідти вільно йтимуть нелегали, наркотики, зброя, то нашою такою ситуацією? Якщо немає угоди щодо кордону, то це “гуляй-поле”.

— Ви маєте на увазі візовий режим із Росією?

— Не обов'язково. Просто треба облаштувати кордон належним чином. Через кожні 25 кілометрів поставити прикордонну точку, щоб реально контролювати ситуацію, обладнати кордон електронною апаратурою. Сьогодні кордон із Росією делімітований, тобто проведений на мапі, а не на землі. Якщо хтось хоче його перейти, то це легко зробити.

Згадайте, що відбувалося в Керченській протоці. Хіба нормально, коли держава не контролює того, що діється в її територіальних водах? Натомість нам кажуть, що, мовляв, не було кордону між Україною і Росією. Це казки для людей, які не вивчали міжнародного права, двосторонніх відносин. Сусіди безконтрольно користуються нашою акваторією і не збираються нічого змінювати, бо їм так зручно. Але з погляду безпеки нашої держави, безпеки громадян, судноплавства це неприпустимо. Ми розпочали роботу і повинні її закінчити, щоб мати чіткий кордон і по суші, і по морю. Зараз знайшли поклади нафти й газу на шельфі Чорного моря. Як ми їх розроблятимемо, якщо не знаємо, де лінія кордону? Це прямий шлях до суперечок і постійних проблем. Ми цього не хочемо. Питання непросте, бо стосується обох країн.

— То все-таки кордон тут був?

— Звичайно, був і є. Але це розмежування на Азові й у Керченській протоці не прописане в міждержавній угоді. На старих радянських мапах, випущених у Москві, чітко визначені кордони між нашими колишніми республіками. Але в Москві роблять вигляд, що цього не розуміють.

ДИПЛОМАТІЯ ЗАВЖДИ ПОПЕРЕДУ

— Як українська дипломатія переймала закордонний досвід у

всіх галузях і передавала його нашої державі?

— Це було чи не найголовнішим завданням нашої дипломатії, особливо в перші роки. Ми вивчали досвід адміністративної роботи, функціонування політичної системи, засад ринкової економіки, приєднання до тієї чи іншої Конвенції. Дипломатія повинна бути тими очима і вухами, які мають бачити й чути все, що є цікавого в інших країнах, і приносити до себе. Наскільки це вдалося ефективно робити, сказати важко. Якщо відверто, багато пропозицій з посольств через ті чи інші обставини у нас не впроваджувалися. Дипломатія взагалі дуже часто виходить уперед, а тили не встигають. І в середовищі дипломатії настає певне розчарування.

— Закордонне українство. Тема непрості, актуальна по гарячих слідах чергового Всесвітнього форуму українців.

— Наші стосунки із закордонним українством були співзвучні тим етапам, якими жила країна. Ось перший етап незалежності. Піднесення, ейфорія, закордонні українці приїждять до нас із великою фінансовою допомогою. Очікували якихось змін. Перше очікування завершилося розчаруванням. Потім у нас переходив від одного президентства до іншого. Спочатку настороженість, як воно буде? Коли ситуація вирівнювалася, то й стосунки ставали кращими. Але ось процеси початку 2000-х років: кольчужний скандал, вбивство Гонгадзе — і абсолютно інше ставлення до нас із боку діаспори. Тобто, по тому, що відбувається тут, ми можемо визначити, як ставляться до нас офіційні представники країн і діаспори.

Пригадую один із таких форумів. Діаспора нам пропонувала підправити те чи інше у нашому суспільному розвитку, і це був нормальний діалог. Але дивиться, яка зараз реакція діаспори на події в нашій країні.

— Доволі критична, роблячи висновки зі співдоповіді президента Світового конгресу українців на останньому Форумі.

— Для мене діаспора завжди була потужним чинником відстоювання наших державних інтересів за кордоном. І в стосунках із нею все повинно бути в системі. Не хочу якось себе виокремлювати, але

Володимир Огризко та Кондоліза Райс

БОРОТЬБА, А Є ІНТЕРЕСИ ДЕРЖАВИ»

й мої безпосередні попередники прагнули налагодити якусь допомогу діаспорі з боку держави. Пам’ятаю, був із візитом у Молдову, і ми привезли для місцевої української громади бібліотеку, одяг для художніх колективів, оргтехніку. І люди дякували саме за конкретну допомогу. А коли робити все “взагалі”, це не дає ефекту.

— **У попередні роки діяла підписана Ющенком програма допомоги закордонному українству.**

— На жаль, 2008 року вона була значно скорочена, 2009 року її повністю витіснили з видатків уряду. В останній період помаранчевої влади цього пріоритету не було помітно.

БЛУКАННЯ У ВЕКТОРАХ

— **Надзвичайно актуальна тема: зовнішньополітичні вектори України, в яких вона блукає всі ці два десятиліття. Європейський вибір декларує і теперішня влада. То ми стаємо ближчими до Європи, Євросоюзу, не кажучи вже про НАТО?**

— Ще за президентства Юшенка ця тема була переведена в практичну площину. І ми почали роботу, щоб Україна поступово наближалася до Євросоюзу. Я був одним із тих, хто починав переговори щодо безвізового режиму і жорстко наполягав на тому, що Україна не повинна мати жодних віз до Європи. Сьогодні, як бачите, ця тема вже вийшла на завершальну стадію, якщо ми зможемо виконати вимоги Європи, зокрема щодо кордонів, нових паспортів.

Зона вільної торгівлі і якщо ширше — Асоціація з Євросоюзом — теж наша ідея і над нею працювала ще наша команда. Сьогодні це теж завершується. Це результат роботи і нашої команди, і нинішньої влади. Потрібно нарешті зрозуміти, що є інтереси не партійні, а державні. І якщо сьогоднішній владі вдасться завершити ці процеси, я першим широко привітаю її. Тому що це успіх не для Партії регіонів, а величезний успіх для України, нашої нації. Бо так починаємо реальні стосунки з Євросоюзом, що поступово підведе нас до стандартів Європи. І це стосується кожного з нас, незалежно від того, хто за кого голосував на виборах.

Враховуючи те, що сьогодні відбувається на східному напрямку, завдання і влади, і опозиції — об’єднатися, щоб зробити наш рух до Європи невідворотним.

— **Ви вірите у щирість таких намірів нинішньої влади?**

— Я аналізую ситуацію і бачу, що з погляду економічної доцільності державі значно вигідніше йти на Захід, а не в митний союз.

— **Але якби зараз провести референдуми зі вступу України до ЄС, а особливо до НАТО, то результати могли б бути не проєвропейськими.**

— Щодо ЄС, то 60 % наших громадян за вступ до цієї структури. Щодо НАТО, маємо наслідки отого совкового мислення, яке з багатьох голів ще не вивітрилося. Але це теж справа еволюції. Ми почали цю роботу, тепер вона пригальмована, але обов’язково продовжимо її після зміни влади.

— **Нині дедалі частіше з’являється теза про якийсь “третій шлях” України, мовляв, не в російські союзи, і не в ЄС. Вибудовують особливий “пояс” таких країн третього шляху.**

— Яких саме? Прибалтійські країни давно в ЄС і НАТО. Молдова проситься до ЄС. Грузія — і до ЄС, і до НАТО. Що залишається з отого “поясу”? Україна та Білорусь? Прощтовхування подібних ідей — золотоординський варіант правління. Якщо це комусь подобається, нехай стає черговим улусом якоїсь нової Орди, Золотої чи Срібної. Це вигадки людей, які не хочуть, щоб Україна була нормальною цивілізованою державою. Чомусь майже всі країни колишнього соціалістичного табору обрали європейський шлях. Це підкидання ідей для того, щоб ми повернулися під владу Москви. І робиться це не спонтанно, а продумано, щоб сіяти сумніви у виборі нашої держави. Насправді є вибір росій-

— І ніхто не заборонить. Це — частина нашого життя. І якщо ми приєднаємося до Євросоюзу, тобто поки що хоч укладемо угоду про Асоціацію, то тим більше будемо зобов’язані йти європейським шляхом. Сьогодні йдеться не лише про Асоціацію, а про остаточний цивілізаційний вибір України.

— **Що саме ми повинні робити в руслі європейських демократичних традицій?**

— В угоді про Асоціацію йдеться не лише про торгівлю, ключові положення там правові, політичні. Тож треба перебудувати нашу правову систему, щоб вона відповідала європейським стандартам, зокрема щодо прав людини. Те саме щодо парламентаризму, виборчої системи.

— **Парламентаризм по-європейськи децю інший, ніж у нас?**

— Ми спостерігали реакцію польських парламентарів, коли вони побачили наші голосування в парламенті, де депутати “гра-

ський і європейський. А посередині — нічого, дірка. На дірці й сидітимемо, якщо будемо отакими “розумними”. Ось, наприклад, досвід литовців, естонців, поляків. Стартові умови у нас з ними були однакові, але тепер ми чомусь далеко позаду. Чому? Бо ті зробили для себе висновки, а ми почали шукати якийсь “шлях”, і не там, і не тут.

Так, у Європі є проблеми, наприклад, Греція, Іспанія, Португалія. Але це набагато краще, ніж те, що є в Росії.

— **Європейський вибір — це насамперед засади демократії. Ви співпрацюєте з демократичними силами Білорусі, Прибалтики, близько знайомі з демократією в країнах Заходу. Як розцінюєте рівень демократії в Україні? Оцінки тут дуже різняться: від повної демократії до диктатури.**

— Я був би стриманіший, бо будь-які екстремальні оцінки хибують на упередженість. Від комуністичного тоталітаризму ми зробили за ці два десятиліття величезний крок уперед. Суспільство отримало з 2005 року таке щеплення проти тоталітаризму, яке вже нічим не витравиш. І спроби закрити рота сьогоднішні безспішні. Хоч би як там було, але голос опозиції чути й на телебаченні, нехай і небагато, і в пресі.

— **І те, про що ми говоримо, буде надруковано.**

ють на фортепіано” кількома картками. Це все нонсенс із точки зору європейського парламентаризму, і все це треба негайно припинити.

— **Пане Володимире, Ви уважно стежите за суспільно-політичним життям. Прокоментуйте підсумки конференції в Ялті.**

— Ялтинська конференція мала щонайменше дві позитивні новини. Перша — влада не піде до митного союзу “трех” (не розумію, з якого дива дехто почав писати його з великої літери — таких “союзів” безліч). Якщо не підемо до “трех”, отже, підемо до 27-х. І це добре, бо вибір більший. Про це, до речі, заявили й наші керманичі: порахували-подумали, висновок один — там вигідніше. І знову-таки, нічого особистого — лише бізнес. У “первопрестольной” це, звичайно, сприймають як неймовірну зухвалість, але все-таки “табачок врозь”. І слава Богу. Друга — ЄС не змінює ні своїх критеріїв, ні своїх принципів. Якщо ринкова економіка, то ринкова економіка, якщо демократія, то демократія. І все це, як кажуть, без “будь-яких вилучень та обмежень”.

Із цієї позитивною новиною у влади якраз не все позитивно. М’які та дипломатичні застереження, які лунали наприкінці минулого та на початку цього року, мети не досягли. Їх просто не

захотіли почути. У Ялті били вже “прямою наводкою”. Отже, сіли на шпагат. До Москви — ні, бо ще трохи — і “стратегічний” друг задушиться в обіймах. На Захід — треба, але з такою валізою “демократичних здобутків” у вагон не влязимо. То що ж робити? Насамперед зрозуміти, що “понарошку” з ЄС нічого не буде. Або приймати їхні правила гри повністю і назавжди, або, вибачте, не морочити голову. Час “і вашим, і нашим” минув. Щиро бажаю переговорникам, щоб раунд, який щойно стартував, став останнім, і вони вийшли на фінішну пряму, а ми (Україна), нарешті остаточно визначилися. Звертаюся до тих, хто приймає рішення: “Не вірте тим, хто вам нашіптує, що знову надуримо і тих, і інших, ще трохи протягнемо, а там якось буде. Женьї їх подалі, вони вже нарадили вам із судами”. Чи будуть, до речі, оргвисновки? “Якось” більше не буде. Надто далеко зайшли. Треба чітко сказати про наше остаточне рішення. Раз і назавжди. Інакше неминучий провал і забуття. В усьому.

Заяви в Ялті щодо нашого прагнення до ЄС мають бути підкріплені діями в дусі практики ЄС. Тоді можна сподіватися на підтримку суспільства, зокрема опозиції, бо йтиметься не про партійні прапори, а про загальнодержавний інтерес. Саме тоді ми матимемо шанс. Причому всі — і громадяни, і влада, і опозиція. А також відносно швидкий і позитивний результат. Бо то вже буде наш Європейський, а не їхній митний “союз”.

— **Прокоментуйте підсумки щойно завершеного візиту Президента Януковича до Росії.**

— На жаль, детальних підсумків ще немає. Та можна стверджувати, що в питанні про приєднання України до митного союзу жодного прогресу не відбулося. І це не може не радувати, адже в іншому випадку ми б поставили хрест на своїй євроінтеграції.

Усі інші питання, включаючи і таке надсерйозне, як газове, є похідними. Сподіваюся, що у рамках переговорного процесу вдасться вийти на прийнятні для України умови. Особливо якщо врахувати, що тепер і Україна, і Європейський Союз мають грати за одними правилами. Тому, сподіваюся, ситуація у цій сфері не безнадійна.

ГЕТЬМАНСТВО ЗГУБНЕ ДЛЯ ВСІХ

— **Добре пам’ятаю Ваш виступ на з’їзді партії “Наша Україна”, що зібрався більш ніж через тиждень після тяжкої поразки партії, її почесного голови Ющенка на президентських виборах. У той кризовий для партії момент Ви закликали до кардинального оновлення її роботи. Є якісь зрушення за рік, зокрема в такому болючому питанні, як об’єднання демократичних сил?**

— Сьогодні треба гуртуватися не навколо імен, а навколо цінностей, платформ, ідеології. У партії “Наша Україна” непогана програма, близька до програм інших демократичних партій. Із цього об’єктивний висновок: ми повинні об’єднуватися у право-

центристську політичну силу і єдиною колоною йти на парламентські вибори та думати про подальшу перспективу. Якщо ж переможуть гетьманські амбіції, то згинуть усі. Тому, попри труднощі, які переживає наша партія, думаю, є головне: розуміння, що ми повинні нарешті об’єднатися. Відтак дивлюся на це позитивно і з оптимізмом, знаючи, що в українському суспільстві є величезний прошарок людей, для яких такі поняття, як національна ідентичність, українська культура, мова — не порожній звук. Так само, як питання вільної ліберальної економіки є не просто гаслом. І важливо об’єднати ці дві речі: українську національну ідею у всіх її вимірах і орієнтацію на середній бізнес, той прошарок, на якому тримаються демократичні суспільства.

— **Ваша партія готова брати участь у цьому процесі?**

— Ми всі зараз у цьому процесі, не тільки наша партія, а й інші демократичні сили. Треба дочекатися нового закону про вибори, і тоді робитимемо наступні кроки. У нашій партії є цікаві молоді люди, які бачать її як структуру з ідеологічними цінностями. Ті, хто сприймав партію як спосіб входження у владу і отримання дивідендів, відходять у минуле. На моє переконання, партія — це сильне ядро з людей, які мають незаплямовану репутацію, європейський спосіб мислення, а довкола нього — ширші кола партійців. А далі — потужний громадський рух, підтримуваний суспільством.

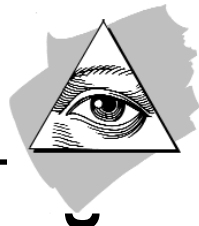
— **Власне, “Наша Україна” — це партія Майдану. Але після того, як багато людей розчарувалися в ідеалах Помаранчевої революції, нам що тепер — цуратися Майдану?**

— У жодному випадку. Я теж був на Майдані, тільки не там, угорі, на трибуні, а серед людей. Саме від Майдану пішов відлік нової історії України. І ми вдячні долі, що Майдан був.

— **Якою Ви бачите гуманітарну складову?**

— Професійний дипломат, я зовсім не далекий від питань гуманітарних, питань культури, духовності. Свого часу очолював Національну комісію у справах ЮНЕСКО, тож мені ці теми зрозумілі та близькі. Варто уже сьогодні думати, що на наше місце приїде нове покоління. Тож треба, щоб діти росли патріотами, які знали б, що таке їхня Батьківщина, знали, що ми нація з багатою культурою, історією. Якщо така генерація буде сформована, наша держава стане європейською, цивілізованою, можливою, перспективною. А роль мови тут консолідуюча. І всі балачки про багатомовність — це речі, інспіровані, що ясно навіть без окулярів. Це те, що може стати, за намірами організаторів цих провокацій проти України, засобом роз’єднання, а не консолідації. Немає сумніву, що через п’яту колону в Україні намагаються зупинити процес консолідації нації. Тож нам просто треба працювати системно: освіта — значить, національна освіта і т. ін. Думаю, у нас вистачить мудрості не робити того, що підриває єдність нації.

Спілкувався
Петро АНТОНЕНКО

Олександр ПОНОМАРІВ,
доктор філологічних наук,
заступник голови ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Шевченка

ІДЕАЛИ МАЙДАНУ ЖИВІ!

Нещодавно на 5-му каналі телебачення виступив народний депутат України Я. Кендзьор. Коли його запитали про ставлення до судилища над Юлією Тимошенко, він висловив своє обурення її поведінкою на цьому процесі. Сам суд, ставлення судді та прокурорів до підсудної, велика кількість свідків із боку обвинувачення і вкрай обмежене число їх з боку оборони в народного депутата не викликають жодних заперечень. Словом, п. Кендзьор виступив у повній згоді з недолугими репліками прокурорки Л. Фролової, стиль якої є блідою копією філіпик полум'яної викривальниці й яскраво вираженої антипатріотки України І. Богословської.

Далі депутат нагадав про “коаліцію” БЮТу з Партією регіонів восени 2008 року. Насправді то була не коаліція, а лише ситуативна домовленість, проте вона, поза всяким сумнівом, не прикрашає Юлії Тимошенко та її політичної сили. Але хто з помаранчевої команди спричинив таку домовленість? Хочу нагадати п. Кендзьору й іншим (не вельми численним) фанатичним захисникам колишнього Президента деякі факти, що про них вони чомусь забувають.

Віктор Ющенко дуже багато обіцяв на схвильованому Майдані під багатоголосе вигукування свого прізвища: “Бандитам — тюрми!”, “Після виборів Президента ви прокинетесь в зовсім іншій країні!”, “Україна повернеться до кола європейських держав!”, “Україна буде в НАТО й Європейському Союзі!”, “Ми не закриємо жодної російської школи!” і т. ін. За час свого президентства В. Ющенко зробив три варті подяки справи: вшанував жертви Голодомору-геноциду українського народу в ХХ столітті, відродив Батурина (у якому, на жаль, діє антиукраїнська церква Московського патріархату) і підтримав грузинський народ під час московської інвазії. Але на шальках терезів переважає його найбільший гріх — зрада ідеалів Майдану 2004 року. Маючи вісім місяців необмеженої влади, спираючись на беззастережну підтримку переважної більшості українців, згуртувавши навколо себе висококваліфікованих інтелектуалів-патріотів, новообраний Президент мусив би почати виконувати свої обіцянки. Йому й Україні випала неабияка нагода подолати негаразди, нагромаджені впродовж кількох десятиліть бездержавності України. Проте більшість обіцянок залишилися ццяцками, виконано одну: жодної російської школи не закрито (хоч більшість із них — це колишні українські школи, зросійщені в часи застою, а то й уже в незалежній Україні). Натомість не відкрито й не поновлено в своєму статусі жодної української школи.

24 серпня 2005 року Президент у своєму виступі на Майдані Незалежності серед іншого відзначив добру роботу уряду на чолі з Юлією Тимошенко, а за два тижні зняв успішну прем'єрку з посади. Й сьогодні сказав своїм друзям: “Це початок його кінця!” Далі завертілося й закрутилося. Президент підписав меморандум з Партією регіонів, чим повернув на історичний кін купу кримінальних елементів, які, рятуючись од відповідальності за все, що накоїли, пороз'їжджалися були по монахах, кіпрах, росіях. Згодом укладено універсали з тими ж таки регіоналами, відбулися призначення на посаду секретаря РНБО однієї з чільних постатей тієї партії Р. Богатирьової, нагородження

фальсифікаторів виборів різними званнями, орденами, медалями й грамотами. Був ушанований навіть найбільший фальсифікатор виборів 2004 року п. Ківалов.

Плавом пливли почесні звання й до заїжджих “зірок” естради. Народним артистом України став Пилип Киркоров. А справжня зірка української естради 60—70-х років минулого століття Валентина Купріна досі не має звання навіть Заслуженої артистки. Чимало стало й Героїв України, а видатному борцеві за волю нашої Батьківщини Степанові Бандері це звання В. Ющенко присвоїв тоді, коли вже майже не був Президентом.

Власне кажучи, В. Ющенко посправжньому не керував країною. За таких обставин розперезалися антиукраїнські сили в усіх частинах України, особливо в Криму, та ніхто й не збирався їх приборкувати. Світова спільнота розчарувалася в українському лідері. Росію він розлючував своєю патріотичною риторикою (на це можна було б і не зважати, бо Росію розлючує саме існування незалежної України), але ж за цією риторикою не було реальних кроків, спрямованих на утвердження України як самостійної держави, на розвиток економіки, зміцнення обороноздатності, згуртування українців як громадян єдиної держави.

Нещодавно народна депутатка України Леся Оробець сказала: “Мій чоловік часом жартує, що наш парламент не місце для порядної жінки. Хто знає, може, він і має рацію”. Але ж становище можна було виправити після виборів до Верховної Ради 2007 року. Тоді в непростій ситуації склалася

досить пристойна ситуація: В. Ющенко — Президент, Ю.Тимошенко — прем'єр-міністр, А. Яценюк — Голова Ради, коаліція з 228 депутатів, з якими можна було проводити нормальну внутрішню й зовнішню політику. Однак В. Ющенко разом з “любими друзями” В. Балоогою, І. Плющем, кумою О. Білозір та іншими петьовками зруйнували коаліцію. До цієї компанії приєдналася й Леся Оробець. Мені це було особливо прикро, бо я мав честь працювати в Просвіті з її батьком Юрієм (царство йому небесне!). Думаю, що він не схвалив би такого кроку дочки.

Рейтинг В. Ющенка падав дедалі нижче. Люди не тільки не підтримували його бездарної політики, а й не могли пробачити зради Майдану. У падінні авторитету свого кумира його любі друзі звинувачували Юлію Тимошенко, рейтинг якої зростав. Що менше було тих друзів, то запеклішою ставала критика на адресу Ю. Тимошенко. З піною на губах із будь-якої нагоди прем'єрку критикували згаданий Ярослав Кендзьор, Лілія Григорович, Богдан Соколовський і ще невеличке коло осіб. На антиукраїнські витівки регіоналів вони майже не звертали уваги.

Під час виборів 2010 року В. Ющенко поведився особливо ганебно. Він знімав з посад голів обласних адміністрацій, які не хотіли підтримувати В. Януковича. Напередодні другого туру познімав послів України, де в першому турі отримав нуль голосів. Але найгірше — очолив кампанію “противсіхства”, закликаючи голосувати проти всіх або не йти на вибори. Таку політику засудили чільники всіх релігійних

конфесій, крім попів Московського патріархату. Ось що писав з цього приводу вельмишановний кардинал Любомир Гузар: “Голосуючи проти всіх, ми віддаємо іншим право обирати нам Президента. Хтось міг би голосувати проти всіх, аби не брати відповідальності за наслідки виборів, щоб потім казати: я, мовляв, ні за кого не голосував. Але в тому й полягає громадянська зрілість, щоб узяти на себе відповідальність” (День. — 2010. — 10 лютого. — С. 6).

В. Ющенко гарячково підписав зміни до виборчого закону, чим відкрив шлях до фальсифікацій. Попри всі ці заходи за Юлію Тимошенко проголосувала половина України, але кілька відсотків (навіть більше, ніж потрібно) В. Януковичу підкинули противсіхи, які спочатку не бачили різниці між ним та Ю. Тимошенко. Через півтора року після виборів вельми активна противсішка О. Забужко в московському журналі “Огонек” заявила, що “В. Ф. Янукович — це менше зло порівняно з Ю. В. Тимошенко” (День. — 2011. — 19—20 серпня. — С. 20).

Тепер, як кажуть, маємо те, що маємо. Переслідування опозиції як у 30-ті роки ХХ століття. Переорієнтація з Європи на Азію. Закриття українських шкіл на Донеччині й Луганщині, російщення українських освітніх закладів в Одесі, міський голова якої ще кілька років тому, балотуючись кудись, писав на своїх білбордах: “С нами Бог и Россия”. А чого варті харківські угоди про здачу ще на 25 років української землі під військову базу сусідньої держави? Майже повне вилучення української мови з виступів міністрів, депутатів, урядовців. Поміж інших

образ, якими в останні роки свого президентства В. Ющенко обсилав Ю. Тимошенко, була й така “Вона не український прем'єр”. Тепер ось маємо “українського” прем'єра М. Азарова.

А противсіхи, які привели цю команду до влади (ніби й не знали, що вона робитиме!), патетично обурюються. Шановний Євген Сверстюк пише про “національний сором”, про те, що “Віктор Федорович зайняв позицію малоросійського генерал-губернатора”, обрав “погибельний шлях повернення від незалежності до імперської колонії” (День. — 2010. — 27 квітня. — С. 1). Найагресивніша противсішка Оксана Забужко вигукує: “Табачник — людина малоосвічена. Такі люди в нормальних країнах не бувають міністрами, а вже міністрами освіти — й поготів. Табачник з “освітою” в руках — це як мавпа з гранатою” (День. — 2010. — 4—5 червня. — С. 10). Табачник на такі характеристики, навіть на студентські ляпаси букетом по фізіономії не звертає жодної уваги і зі згоди Президента В. Януковича активно допомагає найголовнішому попові сусідньої держави творити в Україні “руський мир”. Між іншим, в уряді Юлії Тимошенко міністром освіти й науки був високоосвічений інтелектуал Іван Вакарчук.

Далі всіх і тут пішов В. Ющенко. Посвідчивши в Печерському судилищі проти Ю. Тимошенко, він заявив, що не бачить жодної політики в цьому процесі. Отакої! Увесь світ бачить, а він не бачить. “Тимошенко судять аж ніяк не за газові угоди 2009 року. Вірити, що тут лише газові проблеми, це все одно що вірити, ніби радянська влада судила В'ячеслава Чорновола за “спробу згвалтування”. Тимошенко політично знищують, використовуючи суд як юридичну сокиру (і це добре розуміли в США, Канаді, Британії, Іспанії, Швеції, Польщі, Чехії й багатьох інших країнах, про що й було заявлено). І ті, хто виступає в Україні на її захист, захищають країну й себе” (День. — 2011. — 19—20 серпня. — С. 20).

А життя триває. Донецький юрист, який ігнорує українську мову, позбавляє звань Героїв України Степана Бандеру та Романа Шухевича, обіцяє позбавити ще й Василя Стуса та Володимира Івасюка. На 20-ту річницю Незалежності скасували військовий парад у столиці, бо, як заявив один українськоне нависник-депутат, “нема чого святкувати”. Російщення набуває обертів. Уже й буковинський соловейко, Народна артистка України майже не співає українських пісень. Відомий поет, автор чудових пісень “Дикі гуси”, “Чарівна скрипка”, “Зелен клен” та інших до Дня Незалежності створив для Й. Кобзона “шедевр”, у якому є такі слова: “Мама моя Украина, отец мой — Донбасс”. Щось протиприродне. Якщо Донбас — невіддільна частина України, то він її син. А в пісні виходить, начебто Донбас є одночасно й сином, і чоловіком України (бо вдвох породили Йосипа Кобзона). Просто як у давньогрецькій мітології: цар Едип виявився одночасно й сином, і чоловіком Іокасти, що спричинило низку нещастя у тій родині та в їхньому місті.

Талановитий поет-шістдесятник Грицько Тименко (що безслідно зник у нетрях комуністичного тоталітаризму) писав в одному зі своїх віршів: “І Україна, мов стара причинна, Виходить знову з небуттям на бій”. Проте двадцять років Незалежності не минули марно. Україна виграє цей бій і попри все залишиться Українською соборною державою.

У вівторок, після двотижневої перерви, Печерський суд Києва знову взявся до розгляду справи Юлії Тимошенко. Основною інтригою було те, чи продовжить суд основну стадію процесу — судові слідування, чи оголосить його заключну фазу — судові дебати. Захист подав клопотання продовжити слідування. Мотивація така: суд не розглянув усі попередні клопотання, не оголосив усі матеріали справи, не розглянув усі матеріали. Але головуючий суддя Родіон Кіреєв оголосив, що суд розглянув усі матеріали і клопотання, а отже, стадію судового розгляду завершено і оголошуються судові дебати сторін.

Упродовж кількох годин прокурор оголошував обвинувальний висновок.

Адвокат Ю. Тимошенко Юрій Сухов сказав журналістам: “Думаю, що сьогодні виступить тільки прокурор. Мій виступ години на 4, а скільки триватиме виступ Юлії Володимирівни — складно сказати. Тому що вона не тільки зачитуватиме, а й коментуватиме”.

Чим завершилися судові дебати і, можливо, процес, повідомимо в наступному числі, оскільки, згідно з графіком, саме у вівторок редакція виготовляє півки чергового числа газети.

Фото Петра АНТОНЕНКА

“59 ШКОЛЯРІВ СТАЛИ ПЕРМОЖЦЯМИ ТА ПРИЗЕРАМИ ВСЕУКРАЇНСЬКИХ ОЛІМПІАД”

— **Новий навчальний рік розпочався, а який підсумок року, що минув?**

— Новий навчальний рік ми розпочали з позитивними здобутками. Наші діти гарно пройшли зовнішнє незалежне оцінювання. Серед випускників 2011 року маємо вісім школярів, які отримали із ЗНО по 200 балів. До того ж 59 чернівецьких школярів стали переможцями та призерами всеукраїнських олімпіад і конкурсів (минулого року їх було всього 30). Найкращі знання у наших школярів з української мови та літератури, англійської та німецької мов, географії, історії, психології, інформатики та біології. Зокрема учень гімназії № 2 Андрій Волков представляв Україну на олімпіаді з біології в Тайвані, де виборов третє місце і привіз на Батьківщину бронзову медаль. Крайцями в Україні стали роботи школярів із Чернівців з історії та англійської мови. Це велике досягнення учнів навчальних закладів міста за останні 12 років.

— **А як підготувалися установи освітньої галузі міста до нового навчального року?**

— Незважаючи на брак фінансування, наші школи гарно підготувалися до нового навчального року — усі приміщення відремонтовано. У дитячих садочках усе настільки гарно і з любов'ю зроблено, що душа радіє за нашу малечу: тут створено найкращі умови для гармонійного і здорового розвитку дітей. Облаштовані спортивні кімнати, музичні зали, кабінети логопедів, психологів, на території є квітники, майданчики для ігор, альтанки, де діти можуть відпо-

ВАСИЛИНА МАЛИШЕВСЬКА: КОЖНА ДИТИНА ПОВИННА ОТРИМАТИ ЯКІСНУ ОСВІТУ

У цьому переконана начальник управління освіти Чернівецької міської ради Василина Семєніва Малишевська. З нею розмовляємо про проблеми та здобутки освітньої галузі Чернівців.

чивати. Усі педагогічні зони відповідають вимогам нових програм.

“НАД ДЕСЯТИКЛАСНИКАМИ ЗДІЙСНЮЮТЬ ДЕРЖАВНІ ЕКСПЕРИМЕНТИ”

— **Протягом останніх років наповнюваність класів — чи не найбільший головний біль освітян... Яка ситуація нині?**

— Цього року за парти у Чернівцях сіло на 500 дітей більше, ніж минулого року. Ми запровадили так звану батьківську парту: батьки присутні на уроках і допомагають першокласникам.

Зросла й наповнюваність класів. Якщо минулого року наповнюваність класів становила 25,1 %, то сьогодні — 27,1 %. Збільшилася кількість школярів і в старшій школі. Якщо минулого року в 10 класі в середньому було 22 учні, то нині вже 26.

— **Минулого року стартувало чергове реформування освіти. Перехід на 11-річний термін навчання якось позначився на самому навчальному процесі?**

— Якщо говорити про плюси і мінуси таких змін, то перехід на 11-річний термін навчання призвів до повної невизначеності щодо організації навчально-виховного процесу в 10 класах. Ми починали рік без корекції навчальних програм, чітких методичних рекомендацій щодо викладання предметів, підручників. Щоправда, на сайті Міністерства освіти і науки, а також Інституту ін-

новаційних технологій розміщено тексти підручників в електронному вигляді, за якими довелося працювати і вчителям, і учням. Проте така ситуація (коли кожному десятикласникові потрібно роздрукувати по 32 сторінки з 16 предметів, а це 512 сторінок) тільки перешкоджала організації навчального процесу. Тому торік ми поклалися лише на досвід учителів, які з розумінням поставилися до десятикласників, над якими десятий рік поспіль проводять державні експерименти в царині здобуття знань. Нам пощастило уникнути значних проблем завдяки професіоналізму методичного кабінету міського управління освіти, де працюють фахівці, які слідкують за програмами, допомагають їх адаптовувати відповідно до вимог часу. По допомогу до методичного центру може звернутися кожен учитель із будь-якої школи міста, щоб удосконалити свої навички і уміння, і зробити урок цікавим для учнів. За останній рік відчутно покращилася комп'ютерна база шкіл. Діти разом зі своїми педагогами мають нагоду розвиватися, рости і здобувати нові знання. Але проблем усе одно вистачає.

— **Сьогодні багато говорять про створення освітніх центрів та оптимізацію освіти. Наскільки актуально це для таких міст, як Чернівці?**

— Освітні округи у нас в області є, але в нашому об-

ласному центрі вони не мають перспективи, бо Чернівці — місто невелике, це перше. По-друге, у Чернівцях широко розвинута мережа шкіл нового типу та спеціалізованих шкіл. Тобто, дітям до школи близько і немає потреби у створенні освітніх округів.

Щодо оптимізації, то нам до кінця цього року треба знайти три мільйони гривень, оскільки фінансування освіти недостатнє. Тому шукаємо будь-яких можливостей, щоб заощадити. Скажімо, ми перевели Центр освіти молоді (ЦОМ) до ЗОШ № 33 і на цьому заощадили 100 тисяч грн. У старшій школі класи, де було небагато учнів, звели в один. За умов, коли фінансування освітньої галузі зменшується, міська рада та міське управління освіти роблять усе, аби не розпорошувати кошти, а використовувати їх раціонально.

“В ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ ЧЕРНІВЦІВ ПРАЦЮЄ НАЙВИЩІЙ ВІДСОТОК МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ”

— **Одна з проблем минулого року — брак підручників. Наскільки сьогодні чернівецькі школи забезпечені ними?**

— Освітні заклади Чернівців забезпечені підручниками у середньому на 96 %. Великої проблеми з цього питання у нас не існує. Є проблеми лише у керівників і бібліотекарів, які мали б подбати про це й організувати міжшкільний обмін підруч-

ками. Оскільки часто в одній школі деяких підручників бракує, а в іншій їх не використовують. Тому адміністрації та бібліотекарі шкіл мають якнайшвидше провести взаємобмін підручниками. Міське управління саме цим активно займається.

— **На якому рівні забезпечення підручниками шкіл національних меншин?**

— Маємо чотири школи з викладанням румунською мовою, одна (№ 4) із викладанням російською від першого до одинадцятого класу, а в гімназії № 2 є російськомовні класи. Усі школи національних меншин забезпечені підручниками. Щоправда, учнів у них небагато. Крім того, у нас працює польська недільна школа та в ЗОШ № 41 вивчають іврит. У гімназії № 1 поглиблено вивчають німецьку, а в гімназії № 4 та ЗОШ № 22 — англійську.

Щодо підручників, то тут жодних проблем. У школах національних меншин працюють фахові педагоги і там гарні умови навчання.

Щорічно ми приймаємо на роботу випускників Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, педагогічного коледжу та інших педагогічних ВНЗ України. Сьогодні у Чернівцях

найвищий в області відсоток молодих фахівців, що працюють в установах освіти. Працівників пенсійного віку — 32 %. В освітніх закладах Чернівців немає жодної вільної педагогічної вакансії.

РОБОТА ПЕДАГОГА ВАЖКА ТА МАЛООПЛАЧУВАНА

— **Що Вас як керівника сьогодні хвилює найбільше?**

— Щороку в місті зростає кількість учнів, які обирають математичний нахил навчання, утім гуманітаріїв усе одно на 10 % більше. Нинішні учні на крок попереду від учителів. Лише третина чернівецьких педагогів використовує у своїй роботі новітні технології, а без сучасних методів викладання не обійтися. Учень повинен ставати розумнішим, і це залежить від педагогів, які інколи навіть оновлення своїх кабінетів сприймають без радості. Вагома проблема галузі освіти — байдужість учителів.

Я з раннього дитинства знала, що буду вчителькою. І працюючи вже тридцять

Валентина СЕМЕНЯК, член Національної спілки журналістів України

Коли хочеш опинитися у справжній Казці — треба їхати не до... Парижа, а в столицю Латвії Ригу. Тут особливий і унікальний кожний камінець, кожний метр землі. А коли ще й поїхати не через Білорусь, а через Польщу і Литву, то враження таке, ніби ти потрапив у самсіньке серце Європи...

Того дня сонце в Ризі відпочивало, і старовинне місто зустріло нас мжичкою і різнокольоровими парасольками. Мешканцям Риги не звикати: дуже часто погода в них залежить від настрою Балтійського моря. Але в мене того дня настрої був особливий і піднесений. Адже попереду фантастична зустріч із не менш фантастичною жінкою...

Наша добра знайома рижанка Алла Білде допомагає нам відшукати унікальний за архітектурою будинок у самсінькому центрі, де розташована Українська школа. Саме так: українська! Перше враження: не школа, а старовинний замок. Довжелезні коридори, високі стелі й вікна. “Це добре, — несподівано з'являється думка, — бо

А В ЦЕНТРІ РИГИ — ШКОЛА УКРАЇНСЬКА

Зліва направо: Алла Білде — директор Ризької астрологічної школи, Борис Семєняк — автор проекту “Екологія думки, екологія здоров'я”, Лідія Кравченко — директор Української школи в Ризі, Валентина Семєняк — журналістка і письменниця

там, де вікна, — там завжди багато світла”. Знаходимо потрібний кабінет — до нас виходить висока струнка симпатична жінка з пишним волоссям: Лідія Кравченко, директор цього шкільного закладу. Та, яка все це створила своїми руками. Пані Лі-

да, у якій день розписаний до хвилини, відразу починає розмову. До гостей з України їй не звикати, особливо останнім часом. Що тут казати — вигідне місцерозташування. У будь-яку мить може зайти в гості навіть хтось із високопосадовців. Особли-

во щастить школі на гостей-президентів. Леонід Кучма свого часу подарував комп'ютерний клас. І як результат — влада виділила українській школі повноцінне приміщення у центрі Риги. До того перебували на п'ятому поверсі вечірньої

школи. А нещодавно, за кілька годин до візиту Януковича, Ризька міська дума ухвалила рішення про виділення українській школі 1,5 млн латів (3 млн доларів) на реконструкцію приміщення. Президент пообіцяв, що підтримуватиме.

Та мало хто знає, що за цим — недоспані ночі, виснажлива інтелектуальна праця (за фахом п. Лідія математик), активна на початках співпраця з Міністерством освіти і науки України, зустрічі з головою Комісії Верховної Ради з питань народної освіти та науки Павлом Кислим, зустріч із президентом Леонідом Кравчуком, із заступником міністра освіти Валентином Зайчуком, робота методичних програм, встановлення і нарощування матеріально-технічної бази, пошук і добір високопрофесійних педагогічних кадрів...

Сьогодні у цій школі 220 учнів (українці, латиші, вірмени, росіяни). Якісна підготовка школярів, які добре знають чотири мови, дає позитивні результати: випускники стовідсотково продовжують навчання у вищих Ні-

мечини, Великобританії, у престижних університетах України. Отримують стипендії і гранти.

— Мені за них не соромно, — каже п. Лідя, — виховані, дисципліновані й слухняні учні, які, живучи тут, люблять свою праматір Україну. І це завдяки нашим учителям, які з трепетом розповідають учням про Україну. До 40-х років минулого століття у Латвії було багато національних шкіл: польські, німецькі, єврейські, російські. До речі, на початку 90-х у Латвії мешкало близько 70 тисяч вихідців з України. Сьогодні тут — близько 60 тисяч українців, з них 50 тисяч — апатриди (ті, які не мають громадянства — Авт.). Решта прийняли громадянство України або Росії, або ж стали громадянами Латвії.

Згодом — екскурсія ошатною школою: бібліотека, їдальня, музей, класи. Усе це тішить не лише очі, насамперед — серце. А ось найсокровенніше. За цими дверима йде урок. Стукаємо — нас радо зустрічають наймолодші школярі. Вітаються українською! Відповідають на запитання українською! А щоб остаточно нас здивувати, співають відому пі-

п'ять років, можу сказати: я люблю свою роботу, тішуся здобутками наших дітей і вважаю, що ми маємо докласти всіх зусиль для того, аби в школі дитина хотіла вчитися. Це перша проблема — бажання дитини до навчання.

Я вимагаю від керівників освітніх установ, педагогів лише якісної професійної роботи. Бо якщо нічого не вимагати, то діти не отримають якісних знань. Тому друга проблема — ми мусимо працювати над удосконаленням педагогічної майстерності вчителя. Третя проблема — участь батьків у навчально-виховному процесі. Впевнена, залучення батьків до виховання підрастаючого покоління не повинно завершуватися матеріальною підтримкою школи.

У наш напружений час робота педагога, окрім того, що важка, ще й малооплачувана: середньомісячна зарплатня педагога по Чернівцях — 1900 гривень, а випускник ВНЗ, який тільки-но почав працювати, отримує не більше 1100 гривень.

— **Але з 1 липня та з 1 вересня, відповідно до рішення Кабміну, платня вчителів мала б суттєво зрости (майже на 320 грн.)?..**

— Із 1 липня підвищили виплати за тарифною сіткою 1—6 розрядів. Це невеликі гроші — від 5 грн до 10 грн. А з 1 вересня платня справді зростає майже на 300 грн, але тільки для тих працівників освітньої галузі, яким 2009 року не піднімали платню, а саме: працівникам дошкільних установ і деяким учителям, скажімо, психологам. Усім іншим чернівецьким педагогам ці кошти виплачуються ще з 2009 року.

Спілкувалася
Марія ВИШНЕВСЬКА,
м. Чернівці

сеньку про сонечко і маму (переказали з російської). У наступному класі — старшокласники, урок хімії. Директор, яка в курсі всіх шкільних та урочних справ, розпитує про враження від експериментальних дослідів, які учні проводили з учителем напередодні...

Лідія Кравченко народилась у Кривому Розі і закінчила місцевий державний педагогічний інститут, 1981 року переїхала до Латвії. Її світлі задуми-ідеї високо оцінили і в Україні, і в уже рідній Латвії. Вона нагороджена орденами Княгині Ольги II і III ступенів, а також Хрестом Визнання за внесок у розвиток Латвійської держави. Ці нагороди якнайкраще говорять самі за себе.

Коли ми залишали старовинне приміщення Української школи в Ризі, дощ так і не вщух. Я обернулася ще раз, щоб “сфотографувати” очима на згадку школу, і несподівано побачила у вікні за заплаканою шибою великий яскравий соняшник на обкладинці якоїсь книжки. Підійшла ближче. Це була книга “Моя Україна”, яку хтось поставив на підвіконні з протилежного боку. І відразу на серці стало радісно і затишно. Так, як це буває тільки вдома.

КОЛИ НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ — КРЕДО ВСЬОГО ЖИТТЯ

— **Яких змін від 1991 року Ви очікували у функціонуванні вітчизняного шкільництва і чи настали ті зміни?**

— Хоч як прикро, але розпочну розмову з негативу. Бо з того, на що сподівалася прогресивна освітянська громадськість, збулося укр. мало. Молода держава мусила б зробити, як то ведеться у світовій практиці, головну ставку на юнь, на школу, покластися на неї як на найважливіший націєтворчий чинник. На зміну інтернаціональному вихованню по-радянськи, а фактично — фанатичному насаджуванню російськофільства, мала б прийти копівка послідовна робота з утвердження в юних душах українського ідеалу, тобто відчуття національної гідності й честі, прагнення належно представляти себе як націю у світі. Спраглі українськості ідеологічно замуштроване вчительство самотужки заповнялося створювати народознавчі світлиці, розробляти сценарії виховних заходів на основі етнопедагогіки та обрядовості, задіюючи козацькі, стрілецькі та повстанські пісні, вишукуючи підказки у працях видатних вітчизняних просвітителів Григорія Ващенко, Івана Огієнка, Василя Липківського, етнографів Олексі Воропая, Василя Скуратівського та ін. Словом, було напружено соціальною базою для узагальнення, для створення системи національного виховання. Але вже перші, досить поважні спроби у цій справі за участю незабутнього Анатолія Погрібного різко загальмували влада і вірогідні й завісідники з АПН.

— **Нині активно насаджують думку, що Україна — багатонаціональна держава, а відтак на часі — творення мультикультурного суспільства. Наприклад, й була на міжнародній конференції, яку організував Олександр Фельдман, де про це багато говорили. Чи не відносяться ці декларації у сучасній шкільній практиці?**

— Лукаве тлумачення поліетнічності України (ніби в сучасному світі є суто моноетнічні держави) призвело до узаконення курсу “Громадянської освіти”, у якому вразно простежується аморальне сидіння на двох стільцях. А віднедавна у школі активно протискують новітній витвір у ранзі найнеобхіднішої дисципліни — так звана “Полікультуріка”, оскільки, йдеться в передньому слові розкішно виданого посібника (загалом їх аж три, з потужним накладом), в Україні стрімко зростає рівень ксенофобії та расизму, що їх, мовляв, породило помаранчеве майданування. Головний автор проекту — відомий дисидент, а заодно і провідний діяч міжнародного єврейського національного руху Йосиф Зісельс, якого (така немила йому) попередня влада аж двічі удостоїла високих державних нагород, зробивши кавалером орденів “За заслуги” III ступеня (2005 р.) та “За мужність” I ст. (2006 р.). На жаль,

наука толерантності у ставленні до нащадків тут подана у такий спосіб: якщо авторитету наставляють на горло, він повинен дякувати і з усмішкою (бо ж голос перекрито) запевнити, що це дуже приємно. Бога ради — хто проти добросусідства? Але як здавна кажуть, будьмо взаємноввічливі.

Досить згубно на формування особистості юного українця вплинула зорієнтованість останньої освітньої реформи на школу поза політикою й ідеологією: позаурочна виховна робота дедалі більше зводиться до суто розважальної, а її організатори (колись їх називали піонервожатими) уподібнюються до культмасовиків при закладах відпочинку і спрямовують свої зусилля на всілякі гламурні шоу, переінакшуючи Святого Валентина у дуже не святого чи творячи із 23 лютого та 8 Березня ледь не найголовніші шкільні торжества. У висліді — ехидна розважальна: “Національна ідея в Україні не спрацювала!”

— **Але реформа, що була зумовлена певними суспільними реаліями і за впровадження якої довелося бути школяркою й мені, усе ж дала про себе знати чимось позитивним?**

— Звісно. Адже кожна революційна дія дає поштовх творчому пошуку тих, кого вона стосується. Отож вмотивована акцентуація людиноцентричних засад навчання в документах реформи, наголоси на доконечній потребі мобілізувати всю педагогічну службу на посилення уваги до кожної дитини зокрема, заклик до вчителів “крутитися довкола свого вихованця, як довкола сонця” спонукали до створення моделей нових технологій навчання в особистісно зорієнтованих підходах, і вони мали ефективний педагогічний результат.

— **У цьому плані Ви теж маєте свої напрацювання — зокрема, у рамках педагогіки співробітництва.**

— Вважаю, що вони досить скромні. Усе ж маю від колег багато схвальних відгуків на пропонувані мною розробки уроків з української літератури у формі диспутів, конференцій, семінарів, досліджень авторської позиції в художніх текстах тощо. Вони свого часу друкувалися у науково-методичних журналах, виходили окремими виданнями. Було взято до уваги моє бачення окремих проблем у вивченні української словесності при укладанні чинних програм та підручників (щоправда, їх ще слід удосконалити). Широ радію, що по

Відродження національної гуманітарної сфери, у якій становлення якісної системи освіти — чи не найважливіша ланка... Наскільки це вдалося? Напередодні Дня вчителя відповідь на питання шукаємо в розмові з невтомною працівницею на ниві освіти Олесею Григорівною КОВАЛЬЧУК, заслуженим учителем України (1996 р.), лауреатом премії А. Кримського (1997 р.) та ім. Бориса Грінченка (2011 р.).

пораду до мене як до позаштатного лектора-методиста при Волинському ОІППО звертаються колеги, виявляючи глибоку стурбованість сучасним станом монолітературної освіти, обмеженням, звуженням її ролі в навчально-виховному процесі.

— **Ви торкнулися актуального питання чинних програм і підручників, так званої “сітки годин” у навчальних планах, на які досить часто нарікають і вчителі, й учні, й батьки. Чим зумовлені ці нарікання?**

— Хоч як прикро, а знову доведеться говорити про невинуваті сподівання. Ота згадана вже гарно задекларована попередньою реформою людиноцентричність у практиці навчального процесу послідовно деформується чиновниками від освіти. Навчальні плани з року в рік довантажуються новими предметами, що становлять собою відгалуження від основних, на кшталт загаданої вже “Полікультуріки” (“Рівний — рівному”, “Основи етики”, “Основи здоров’я” і т. ін.). Завдяки таким перебільшенням “дитиноцентричним” турботам робочий

виходить суцільний алогізм: Україна тут, видно, тільки Радянська Україна, а західноукраїнські землі — це вже не Україна. Як тут не нарікати, не обурюватися?

Нехтій до навчання породило і переведення до наступного класу з будь-якими оцінками. Чи варто було провокувати дитину на виявлення суто дитячих хитрощів: навіщо вчитися, якщо і без цього атестат про середню освіту гарантований? Усе те гальмує розкриття внутрішнього потенціалу, і ми втрачаємо повноцілості покоління.

— **А як Ви сприймаєте підготовку чергової реформи в освіті, у чому її суть?**

— Оцю саму суть зловити вкрай важко. Безладу в освіті справді нині немало — особливо в перенасиченні України самодіяльними “вишами”. Але чому той, хто потурав розмноженню самодіяльних приватних освітніх закладів, опікуючись у свій час гуманітарною сферою в державі, тепер із висоти міністерського крісла віддає команди різати по живому, наполягає на їхньому зак-

Фото Олеси Дмитренка

день учня у школі триває 8—9 годин. Коли готуватися до уроків на завтра? До того ж підручники з базових дисциплін взагалі не адаптовані до вікових особливостей і стали просто нечитабельними для школяра. Навіть зазвичай життєво найцікавіші “Біологія” і “Географія” нас тільки перенасичені науковою термінологією, що складається з враження, ніби школа має своїм завданням готувати універсальних міні-спеціалістів. Часто вчитель зустрічає у підручниках не догляди, наукові й фактологічні помилки (надто у підручниках з української мови й літератури для профільного рівня: дається взнаки чи то несерйозне ставлення самих авторів з високими науковими званнями до загальноосвітньої школи, чи поспіх задля випередження інших у конкурсі). Дійшло до того, що в програмі з літератури для 11 класу значиться: “Українська література за межами України. Література в Західній Україні (до 1939 р.)”.

ритті і тим самим перекидає можливість завершити навчання молоді?

А ще складається враження, що під прикриттям “подальшої демократизації” освіти “за вимогами трудящих” можна навіть на Конституцію не зважати, позбавляючи мову статусу державної, школи мають самі визначати, видати якою мовою підручники їм підходять, — і робити відповідні замовлення. Ректорам вишів теж дозволяють протиправні відсебеньки, а під знаком неефективності малокомплектних шкіл досить зручно ліквідувати школи з українською мовою навчання у колись силоміць зросійщених регіонах.

А загалом кажучи, тривале, власне, перманентне реформування освіти викликає вже алергію не тільки в самих освітян, а й у широкій громадськості. Постійна нестатильність породжує дезорієнтацію і розбалансованість, які подолати в такій тонкій сфері, як плекання юного

покоління, укр. важко — особливо при тім, що жодна з останніх реформ не була належно продумана при підготовці і не доведена до логічного кінця.

— **Що спонукає Вас, попри професійну діяльність і завантаженість побутовими, родинними справами (внуки, знаю, свою допитливість задовольняють насамперед через розповіді бабусі) ще й бути громадською діячкою?**

— То все — від самого вчительського покликання, від бажання компенсувати недопрацьоване, задля, кажучи словами із власного вірша, “юного світу нової України”. Хоч час знаходити дедалі важче. Але не уявляю себе поза “Просвітою”, ВУЖ ім. Олени Теліги чи УНП. Бо чим же ще так можна потішити душу, як відчуттям непереврненості, сув’язі поколінь свідомого українства? До прикладу: через обласний етап конкурсу “Щоб далі йти дорогою одною”, який щорічно влаштовують наші теліжанки, пройшла вже понад сотня юних читців патріотичної лірики Олени Теліги. І щоразу бачити сяючі очі і юних декламаторів, і слухачів-однолітків — то знову й знову переконуютись у їхній і своїй причетності до вічного, неминущого, до українського.

Подібне відчуття панує і в аудиторіях культурцівників, де, вже як просвітянка, виступаю з лекціями про виховання українськомовної стійкості у сучасній молоді. Переважно на ентузіазмі працюю і в МАHi, допомагаючи обдарованим у художньому слові авторам-початківцям реалізувати свій потенціал.

Власне, цей непереборний потяг щось робити для загального добра — то як родинний спадок, генетичний код. Змалечку чула, як оцінку людині складали з огляду на її відданість українській справі. Уся рідня “при Польщі” була задіяна в “Просвіті”, Союзі українців, ОУН, Пласті, в аматорських хоровах і театральних колективах. Після 1945-го вижили одиниці, які обмінювалися спогадами про тих, кого замучили “совети за Україну”. Отже, проблеми вибору просто не існувало.

— **Напевно, серед усіх Ваших і фахових, і громадських клопотів перейнятість долею української мови — надто на тлі табачниківських нововведень в освіті — на одному з перших місць?**

— На першому. Без нашої мови не може бути нашої нації, нашої держави, нашого майбутнього. На цьому стою з ранньої юності й допомагаю вистояти тим, хто поряд. Нині ж бо всі вчителі-україністи, яких іноді називають ангелами-охоронцями нації, просто зобов’язані усвідомлювати своє професійне покликання як місію, аби утверджувати Тарасову істину: “Знать, од Бога і голос той, і ті слова идуть меж люди”.

Розмовляла
Юлія ЗАКУТНЯ,
м. Луцьк

МИКОЛІ НЕСТЕРЧУКУ — 70

Фото Олесь Дмитренко

Відповідальний секретар Всеукраїнського товариства «Просвіта», заслужений працівник культури України Микола Нестерчук щойно відзначив своє 70-ліття. Правління ВУТ «Просвіта», редакція газети «Слово Просвіти», просвітяни всієї України щиро вітають Миколу Трохимовича з ювілеєм! Будьте завжди таким, як Ви є, будьте завжди з нами!

Інтерв'ю ювіляра читайте в одному з наступних чисел газети.

Наталія АНТОНЮК

Голова ВУТ «Просвіта», народний депутат Павло Мовчан визначив, що найголовніше завдання Клубу — залучити до своїх лав молодь: «Нині «група донецьких» позиціонує себе як єдина політична сила, яка хоче нам нав'язати свою ідеологію. Ми це вже історично пережили. Сьогодні їхні потуги є смішними, бо настала нова інформаційна ера, «донецькі» не затулять Інтернет — там куються вільні думки, там у спільному прагненні творити українську Україну об'єднуються патріотична молоддь.

До нашого Клубу потрібно запрошувати молодих українців, щоб вони поширювали правдиву інформацію в Інтернеті: ми повинні вийти за ширші межі. Нам треба витворити низку сигналів для тих, хто буде зацікавлений у творенні українськомовного простору. Час вимагає подолання інерції в суспільстві та прийняття неординарних рішень».

Іван Ющук процитував Олесь Гончара, який 22 роки тому виступив на Установчих зборах Товариства української мови ім. Тараса Шевченка: «Рідна мова й рідна історія — ті головні компоненти, без яких повноцінне існування нації неможливе. Ось чому тоталітарна система, глибоко антинародна за своєю суттю, докладає скільки зусиль, щоб відібрати у нас мову, позбавити наш народ історичної пам'яті, бо лише той, хто безпам'ятний, хто без'язикий, хто втратив свою національну духовність і гідність, буде беззахисним перед імперською диктатурою». Ці слова не втратили актуальності й сьогодні.

«Завдання «Просвіти» — формувати національну самосвідомість і національну самоповагу.

НЕ «САНАТОРІЙ УКРАЇНСЬКОЇ ДУШІ», А НОВА СТРАТЕГІЯ НАСТУПУ

Розпочав роботу Клуб української мови і культури «Просвіта»

Відбулося перше засідання Клубу української мови і культури «Просвіта». Засновником Клубу стало Київське міське об'єднання ВУТ «Просвіта» на чолі з професором Іваном Ющук, а головою призначили поета Євгена Гуцуна.

Віднині кожного третього вівторка о 17 годині в НСПУ просвітяни обговорюватимуть актуальні мовні питання. Тема першого засідання: «Становище української мови в українській державі». Просвітяни були категоричні — лише наступальна й упевнена позиція дасть результат, варто «не соплі розтирати», а діяти спільно і злагоджено у боротьбі за українську мову.

Найбільша проблема — проблема молоді, яка не розуміє, що значить рідна мова і національна гідність», — відзначив Ющук.

Володимир Коваленко, виконавчий голова Харківського обласного об'єднання громадян «Українська родина», сказав: «Минулого року закінчився термін Другої державної програми розвитку і функціонування української мови. Третьою державної програми сьогодні немає. Це пов'язано насамперед зі зниженням нашої активності: це питання не порушують депутати і громадські організації».

У Міністерстві культури є сектор мовної політики, там на всю Україну працює три особи. Вони розмістили проект концепції Державної цільової національно-культурної програми розвитку і функціонування державної української мови на 2012—2016 рр. на сайті Міністерства культури. Подивіться, що це за концепція. Тому наше найперше завдання: за допомогою

громадськості створити таку концепцію державної програми, яка б справді вирішувала питання функціонування української мови в державі. Без копії роботи над цією програмою, сподіватися, що нас хтось профінансує, практично неможливо».

Він відзначив, що мова — соціальний фактор, який забезпечує збереження українського етносу в епоху глобалізації. «Без української мови в родині будь-які наші прагнення змінити ситуацію в державі приречені на поступове згасання. Тому важливо дбати про мову в родині, запроваджуючи фестиваль родин-знавців української мови. Ось на Харківщині було три фестивалі, які проходили під назвою «Мама, тато, я — українська сім'я».

Харківські вихователі реалізували мою ідею створення першого в Україні посібника для батьків «Дитячий садок і родина» в 10 книжках для розвитку мовлення дітей дошкільного віку».

СВАВІЛЬНА ПІДМІНА КОНСТИТУЦІЇ

ви в Україні» (№ 1015-3), і у Висновку Венеціанської комісії щодо проекту закону «Про мови в Україні» від 30 березня 2011 року. Вилучення із законопроекту заполітизованих положень і відвертих виокремлень російської мови як такої, що заслуговує на пріоритетну підтримку, не змінили його спрямованості на підтримку статусу української мови як державної та її витіснення з ужитку в усіх сферах публічного життя в більшості областей України.

Прихованою метою законопроекту Ківалова-Колесніченка є легітимізація русифікації України, яка здійснюється нинішньою владою на вимогу Росії.

У разі ухвалення і втілення у життя цього законопроекту ще більшого масштабу набудуть порушення мовних прав українців і представників інших національних меншин України, будуть порушені засади конституційного ладу України, розпочнеться процес її фeдeрaлізацiї, виникне серйозна загроза цілісності української держави.

Необхідно розробити концептуально інший, новий законопроект відповідно до Конституції України та принципів європейської мовної політики і практики із залученням фахівців, а не представників окремих політичних сил.

КНИГА ПРО ТИХ, ХТО СТОЯВ БІЛЯ ВИТОКІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

23 вересня 2011 року в Національному музеї літератури України презентували книгу про визначних українських діячів «Біля витоків Незалежності», яка вийшла накладом 1000 примірників. У книжці зібрано 20 нарисів про діячів культури, політиків, дисидентів, які зробили вагомий внесок у становлення української держави. Серед них — В'ячеслав Чорновіл, Володимир Івасюк, Василь Стус, Анатолій Солов'яненко, Василь Симоненко, Григорій Тютюнник, Іван Миколайчук, Юрій Іллєнко, і менш відомі імена, як наприклад, Данило Шумук, Валерій Марченко, Василь Макух.

Арсен ПУШКАРЕНКО

Ініціатори проекту — Молодіжний рух Києва, Всеукраїнське товариство «Меморіал» ім. В. Стуса, Всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Т. Шевченка.

— Реалізація такого некомерційного проекту розпочалася ще 2008 року, — розповідає керівник проекту, голова Молодіжного руху Києва Арсеній Пушкарєнко.

«Ми вирішили взяти 20 постатей до 20-річчя, хоча цією книгою вшануємо всіх борців за українську дер-

жаву. 3 листопада 2008 року, коли розпочався проект, ми провели двадцять заходів, присвячених героям нашого видання. У цьому проекті нам вдалося поєднати бажання та інтерес молоді, досвід і авторитет старших людей, які безпосередньо брали участь у боротьбі за українську державу. «Біля витоків Незалежності» — це лише перше видання з серії проекту «Шляхом українських патріотів», — каже Арсеній Пушкарєнко.

Упорядник та редактор книги — журналіст і письменник Михайло Сидоржевський.

Голова Ради проекту, народний депутат, голова товариства «Просвіта» Павло Мовчан запевняє, що всі люди, про яких написано в книзі, мали значний вплив на українців, зокрема і на нього: «Це були магніти. Низка тих імен впливала на моє буття, на моє самопочуття, на мій розвиток як молодого літератора. Це надзвичайно важлива низка лише тому, що то люди унікальної вдачі».

На презентацію навідалися Лесь Танюк, Марія Миколайчук, Петро Осадчук, Алена Пашко, Пилип Іллєнко, Валентина Чорновіл, Олександр Бригинець, Наталія Осьмак.

Уже видану книгу планують презентувати в різних регіонах України та за кордоном. Профінансували проект нардепи Олег Тищенко і Григорій Омельченко, президент Інституту соціального розвитку українців Олег Гелевей та Геннадій Вівдич.

співробітник газети «День» Роман Маловський відзначив, що русифікація — безперечне зло, але не варто забувати про іншу небезпеку — нав'язування англійської мови. «Нині вимагають знання англійської мови у ВНЗ. Усюди вивіски англійською мовою. А є ж закон, де говориться, що всі вивіски мають бути державною мовою! Ми повинні і в цьому зайняти наступальну позицію».

Композитор, скрипаль, викладач, завідувач кафедри менеджменту шоу-бізнесу Національного університету культури Кирило Стеценко відзначив, що у Клубі немає активної молоді: «Вони слухають радіо, модних проповідників від масової культури. Ми повинні діяти ефективно, а не створювати «товариство захисту ображеної української душі» або «санаторій українського духу».

Композитор додав, що нація — радість спільної причетності до творення спільного майбутнього.

Доктор економічних наук, професор, академік НААН Броніслав Панасюк відмітив необхідність здійснення кардинальних заходів, щоб у наших родинах спілкувалися переважно українською.

Поетеса і сатирик Валентина Козак відзначила, що в програмі Клубу обов'язково мають бути живі зустрічі з українськими письменниками. А член правління Київської «Просвіти» Надія Якименко переконана, що треба пропагувати українську книжку, запрошувати письменників у бібліотеки: «Я працюю в бібліотеці, де, на жаль, рідко звучить рідне слово — приходять російськомовні учні та студенти».

Наступне засідання Клубу відбудеться 11 листопада. Просвітяни обговорюють проблему українського телебачення.

Олексій ПОЛОСІН,
м. Київ

Я росіянин, родом із Тульської області, але з чотирьох років живу в Україні. Спочатку в селі Годунівці на Київщині, потім — у Єнакієво Донецької області. Зараз я киянин.

Під впливом останніх політичних подій надумав написати гнівний допис щодо росіян, народжених в Україні. Тих росіян, які багато років поспіль живуть і працюють тут, та закордонних гостей — представників владних структур, політичних партій, релігійних діячів, які приїждять до нас з візитами.

Ніхто не може знати справжніх мотивів гостя. Але кожний згодиться зі мною, що винен лише господар, який дозволив, аби на його території з’явилася чужа мораль. У нас поступливий господар — українець.

Українцям треба прийняти до серця гасло: “Я українець, і цим пишаюся!”. Учимося говорити ці слова так піднесено, як це сповідує пересічний росіянин, що тішиться своєю належністю до “великої і могутньої”. Це кажу я, етнічний росіянин на теренах України, ширий патріот України.

Але торкнімося безпосередньо, як то кажуть, пересічного українця, і тих причин, які довели нас до дня сьогоднішнього.

Перша категорія титульної нації — “Я нічого не знаю, моя хата скраю!” Вони мають споконвічні українські корені, українські імена та прізвища. Головна турбота таких українців — бажання тихого життя, аби нікуди не встрявати здоров’ю на шкоду, вони запопадливі, підставляють шию просто в ярмо сильнішому. Їм однаково, жити в Советському Союзі чи в незалежній Україні, чи в міфічному Союзі слов’янських народів. Головне — аби гроші й харчі гарні. Та щоб ніхто не зачіпав. І таких українців значний відсоток. Вони не приходять на виборчі дільниці, що дає можливість негідникам маніпулювати їхнім волевиявленням.

Друга категорія — “А який зиск я від цього матиму?” Це вже осучаснений українець, прагматичний та інфантильний до всього, крім зиску. Для нього Україна —

МАЙБУТНЄ МОЄ І МОЇХ НАЩАДКІВ

джерело збагачення. Він колись кричав, що Бога нема, а зараз перед телекамерами хреститься і цілує хрест заморських владик. Так вимагає Протокол, так перспективно для збереження награваного. Такий із піною на губах вигукує промови про любов до “незахищених прошарків населення”. Співчуває, побачивши це населення через вікно свого лімузина чи за спинами охоронців. Лукаві ганьблять честь і славу титульної нації.

Третя категорія українців — “Мені однаково, бо я не знаю, хто я!” Це діти так званих мішаних родин, де чоловік і дружина є представниками різних національностей і етнічних груп, наприклад: казах—українка, вірменин—українка, росіянин—українка, українець—молдаванка... У таких сім’ях, ще за традиціями Советського Союзу, національність дитини писали відповідно до національності батька. Моя мама — українка, а батько — росіянин, тож мене записали росіянином! Став я Полосіним, а не Бойком. Але я впевнений, що гідність, вкладена Богом у кожного із нас, не має жодного стосунку до національності конкретної людини. До речі, за звичаями українського народу, під час гноблення поляками, турками, іншими завойовниками, якщо мати українка — дитина вважалася українцем або українкою. Отож у давні часи я був би українцем із прізвищем Бойко.

Байдужість таких українців до долі держави набагато страшніша від байдужості представників першої категорії. Це вівці у вовчій шкурі. Деяких (особливо тих, які владарюють над нами) одразу видно по справах. Їм однаково, у якій країні вони живуть.

Фото Олеса Дмитренка

Усі ці категорії українців — морально-психологічний баласт, який не дає Україні випростатися на повний зріст і заявити про себе як державу. Державу, що має багатовікову традицію боротьби за право бути цивілізованою.

Майбутнє України за останньою, нечисленною, категорією українців, у яких кредо: “Майбутнє України — майбутнє моє та моїх нащадків. Хто, як не я?”

Помаранчева революція показала: майже мільйонний гурт людей із प्रतिлежними поглядами може порозумітися. Тут не було злочинності, безладу. Біло-сині приїхали захищати своїх, яких начебто мали бити помаранчеві. Зголоднілі шахтарі (десь зо два десятки) перелякалися, коли побачили, що до них іде натовп помаранчевих, десь кілька сот душ (серед них і

я був). Тоді вийшли з нашого гурту дівчата з їжею та кавою. Нагодували, поговорили і порозумілися. Наступного дня шахтарі поїхали до своїх сімей. Намір зловмисників посварити між собою українців Донеччини з українцями Київщини, Галичини, Чернігівщини тощо лопнув, як мильна булька.

Отже, ми можемо порозумітися. То чому не ведемо прямого діалогу, а розмовляємо лише через посередника — згаданого вище українця (другої чи третьої категорії за моєю характеристикою)? Помаранчеві ідеї, в основі яких гідність людська, не зникли і не зникнуть! Вони дають наснагу і віру людям, яким болять те, що діється сьогодні.

Українці позбулися (чи їх позбавили) власної гідності. Севастополь на території нашої землі, проте чомусь став приміською зоною Москви. Чому мер столиці сусідньої держави поводитиметься у нас, як у себе вдома? Напевно тому, що годую з власної руки тих же українців-запоряданців?

Не відступає від нього і Владика із сусідньої держави, який, як звичайний релігійний діяч, приїхав з інспекційною перевіркою православних церков, підпорядкованих Російському патріархату ще з відомих часів. Українці-керманічі нашої держави наввипередки пнулися облобизати йому руку. З якого дива? Може, за те, що він благословив їх на укладання угоди про продовження терміну перебування Російського флоту на теренах України ще на чверть віку? А коли патріоти-українці виступили з протестом проти візиту Кіріла, свої ж українці із судових органів офіційним рішенням заборонили проведення таких масових заходів!

Але не все так погано в Україні. Є патріоти, які люблять свою батьківщину до глибини власної душі і власної кишені, до яких маю честь зарахувати себе та мого старшого сина. Це їм, нашим дітям, онукам та правнукам жити і розбудовувати Україну майбутнього. Вірю: Україна ще випростається на повний зріст!

Я — ЗА РІДНУ МОВУ!

Л. БУДІЙ,
пенсіонер, м. Харків

Слід відверто говорити про російську мову (не применшуючи її значення і місця в світовому культурному просторі) як про мову, по-перше, *наймолодшу* серед слов’янських, по-друге, про певну *штучність* її створення на основі церковнослов’янської, яку теж штучно створили для релігійних потреб, на основі староболгарської (македонсько-болгарської чи солунський діалект), по-третє, про її *несамостійність*, адже згідно з чотиритомним академіка Фасмера “Этимологический словарь русского языка” пізніх *запозичень* вона має 58,5 % (тюркські, німецькі, французькі та ін.), 29,5 % запозичень з української мови, 0,8 % — з інших східнослов’янських, 0,9 % — власне російська складова.

Українська ж, як доведено поліглотом-лінгвістом польського походження М. Крауським (ще у XIX ст.), надзвичайно *стародавня, давня* мова, яка, згідно із лінгвістично-порівняльним аналізом, є *старшою* не тільки від усіх слов’янських мов, будучи їхньою першоосновою, але старша за латину, за старогрецьку і навіть за санскрит! Ця теза знайшла підтвердження і в наші дні. А коли це так, то очевидно, що *самобутності* їй не позичати — саме вона була “спонсором” не тільки слов’янських, а й певної частини індоєвропейських мов, а не навпаки. Так вважають зокрема й англійські науковці-лінгвісти Роберт Макрам, Уільям Крен та Роберт Макней у своїй праці “The story of English”. Також наша мова не поступається іншим мовам *інформаційними* можливостями. Так, об’єм українського тексту, перекладеного з європейських мов, за обсягом, як правило, збігається з обсягом оригіналу англійського, французького і т. ін. Водночас російський переклад на 15 % більший за оригінал.

А на конкурсі у Парижі 1936 р. мов різних народів світу на вокальність, співучість і красу звучання наша мова посіла друге місце, а пер-

ше поділили між собою французька і персидська мови. “Великому і магутему” ж дісталось лише 36-те місце, яке він поділив із африканською мовою суахілі. Такі-от вперті факти.

Мене завжди шокувала, неприємно вражаючи, така нічим і ніким не спровокована ненависть наших північно-східних сусідів до українців. Роками я намагався знайти і зрозуміти її причину. Особливо дивували результати соціопитувань, що проводилися останніми роками, коли переважна більшість росіян називали нас своїми найбільшими ворогами, а українці у ще більшій відсотковій кількості вважали їх своїми друзями. Що це? Наша “овеча натура” (за Т. Шевченком) чи душевна сліпота, неопіформованість, байдужість або і просто тупість електорального “бидла”, за висловом одного з відомих високосадовців. Відповідь я знайшов у Ф. М. Достоевського, який сказав: “*Ми ненавидим тех, кому причинили зло*”. Ця його максима поставила всі крапки над “і”. Бо такого зла комісних масштабів, отриманого від їхньої Імперії, напевд як мав котрийсь інший із народів нашої планети. На жаль, ми це як слід не усвідомили. А тут величезний непочатий край роботи для майбутніх істориків. Але психологічна обґрунтованість їхньої до нас ненависті великою мірою стала зрозумілою. (“Страшная месть” М. Гоголя може бути повною ілюстрацією наших стосунків).

У Російській імперії на початок XX ст. було понад двісті націй і народностей! А до 1991р. їх *залишилось* лише кілька десятків. Хіба це не збіднило людство? Але чи виграла від цього сама Імперія? Петро Чаадаєв ще у XIX ст. пророко сказав, що “Россия существует только для того, чтобы преподать остальному миру какой-то страшный урок”. У XX ст. Україна і українці, як, мабуть, ніхто, дізналися, про який урок ішлося.

Одним із глибоких комплексів Росії є проблема її самоідентифікації, бо, вкравши у нас наш стародавній етнонім Русь та спотворивши і перебрехавши на свою користь нашу історію, Московія так, по суті, і не стала Руссю, *не стала Європою*, незважаючи на зовнішню її атрибутику.

БУДИТЕЛЬ РУСИ-УКРАЇНИ НА ПОКУТТІ

Василь СЕЛЕЗІНКА,
заслужений діяч мистецтв України, член правління обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, м. Чернівці

Із творчою діяльністю Маркіяна Шашкевича ознайомився ще в дитинстві. Розгортаю книжку, читаю:

*Підлісецька горо Біла,
Як тебе не бачу,
Так м’ні сумно на серденьку,
Що мало не плачу.*

Так писав Маркіян Шашкевич. Альманах “Русалка Дністрова” я тоді уважно прочитав від першої до останньої сторінки. Тому, коли в 1950-х роках до аудиторії Київського інституту театрального мистецтва ім. Карпенка-Карого, де я навчався, зайшов викладач української літератури і сказав: “Сьогодні ми вивчатимемо творчість Антона Могильницького”, я озвався: “І чули, і читали”.

— Ти дивись! Ану назви твори!

— Наприклад, “На смерть козака”, (під впливом цього твору я навіть сам почав, було, писати вірші), “Скит Манявський”, “Русин воїн”...

Антон Могильницький був ровесником Шашкевича. В сім’ї його батьків було 11 дітей. У Шашкевича трошки менше. Антон і Маркіян навчалися в духовній семінарії, писали вірші, записували українські народні пісні, укладали рукописні збірки, але надрукувати їх у Львові через заборону не могли. Третю збірку “Русалка Дністрова” надрукували аж у далекий Угорщині.

...Коли я ще маленьким школяриком ішов попри ошатну сільську капличку, збудовану ще 1848 року на честь скасування в Австрії панщини, то читав на маленькій, біленькій, дуже гарно написаній табличці “Вулиця Шашкевича”.

Згодом, ознайомившись з біографією Шашкевича, я дізнався, що 1911 року широко відзначалося 100-річчя від дня народження поета. Очевидно, тоді й було названо го-

ловну вулицю села його іменем. Цією дорогою, можливо, йшов або їхав Шашкевич до свого друга Якова Головацького, який у селі Микитинці був священником (і нині стоїть і діє церква, де він правив службу). Потім Головацький був деканом і навіть ректором Львівського університету, але повірив у вигадку Московського професора Погодіна, ніби над Дніпром колись жили московини, а під час наступу татар зібралися і всі втекли в Залісся, тобто туди, де татари були на два роки раніше, ніж на Україні. Головацький повірив у цю безглузду вигадку, перейшов до московфілів і навіть переїхав до Москви, сподіваючись, що там йому дадуть кафедру. Але кафедри йому не дали, діти кинулись у революцію, а Головацький помер і похований десь у Білорусі чи в Литві.

...На початку 1990-х мій друг Йосип Жигалюк сказав, що в нашому рідному селі Спас Коломийського району хочуть встановити пам’ятник Тарасові Шевченку. Я запропонував поставити у нашому селі пам’ятник землякові Маркіяну Шашкевичу, адже в сусідніх селах Микитинцях, Вербіжі пам’ятники Шевченкові є. Через деякий час одержав запрошення на відкриття пам’ятника Маркіянові Шашкевичу.

Був сонячний недільний день. Не тільки з нашого великого села, а й із сусідніх зібралося багато людей.

У центрі села Спас стоїть уже майже два десятиліття цей пам’ятник.

1911 року з нагоди 100-річчя Шашкевича в українській греко-католицькій церкві в Чернівцях було відкрито меморіальну дошку. Але радянська влада, перетворюючи церкву на склад, зруйнувала історичну пам’ятку. Тепер з нагоди 200-річчя з дня народження М. Шашкевича є нагода й потреба відновити її.

Я пишаюся тим, що долучився до популяризації М. Шашкевича, цього цілеспрямованого, свідомого патріота, без якого, як сказав Олесь Гончар, не було б трьох томів В. Стефаника та ста томів І. Франка.

КВІТНИ, МОВО НАША РІДНА

Григорій ДОНЕЦЬ,
Музей Павла Тичини,
Київ

Закінчення. Початок у ч. 37 за 2011 р.

Проте Тичина не тільки оспівував українську мову в поетичних творах, вболіваючи за неї як поет і громадянин, а й опікувався мовним питанням із професійного обов'язку — за посадою. Адже восени 1941 року в Уфі відбулося об'єднання двох науково-дослідних установ і створення Інституту мови і літератури АН УРСР, директором якого призначили Павла Тичину. Уже на першому засіданні Вченої ради, де розглядали стан роботи над підручником для вишів з історії української літератури, Павло Григорович окремо наголосив на необхідності висвітлення в ньому “еволюції української літературної мови”. Коли ж відомий мовознавець Леонід Булаховський завершив свою наукову працю про наголос в українській мові, Тичина негайно написав рецензію, наголошуючи: “Потреба в такій роботі велика. Якість цієї роботи висока”. Висновок рецензента був однозначний: “Швидше б друкувати цю роботу”. І 1943 року в Уфі книжка Л. Булаховського “Український літературний наголос (характеристика норми)” побачила світ.

7 січня 1943 року на пленумі СПУ Павло Тичина виголосив доповідь “Розвиток української радянської культури за 25 років”. Цікаво, що історичний культурний розвиток українського народу поет означив од “стародавніх часів його, потім від часів культури Київської Русі, культури Галицько-Волинського князівства, культури України XIV, XV і подальших часів”. Фактично, всупереч офіційній радянській науці, було озвучено концепцію Михайла Грушевського. Тичина схвалював національну політику 1920-х, яку вже давно було згорнуто, тим самим, по суті, заперечуючи тодішню політичну програму Компартії.

Він знав силу рідного слова, розумів його велику роль у піднесенні патріотичних почуттів українців, які зі зброєю в руках відстоювали свою землю. Тому з ініціативи Павла Григоровича у квітні 1942 року в Уфі стотисячним накладом вийшов “Кобзар” із тичинівською передмовою, де, зокрема, пояснювалася потреба в такому чималому накладі: “...в листах, що надходять до Спілки письменників, до наших редакцій, до Академії наук, є одне прохання, що без кінця повторюється, прохання надіслати “Кобзар” Шевченка на фронт!”

НА ОСВІТЯНСЬКІЙ НИВІ

У березні 1943 року, за рекомендацією Микити Хрушова, Павла Тичину призначають Народним Комісаром освіти УРСР. Відтоді поет очолював Народний Комісаріат, а пізніше — Міністерство освіти України аж до серпня 1948 року.

В Україні війна зруйнувала 18 тисяч шкіл, сотні тисяч дітей залишилися сиротами, виникла гостра потреба поповнення учительських кадрів, бракувало навчальної і методичної літератури... А до всього — ще й постійна боротьба за українськомовність навчальних закладів. Не завжди вдавалося долати русифікаторський тиск владних партійних структур, але Павло Григорович докладав максимум зусиль для стримання асиміляційних процесів у освітнянській галузі. За кожної нагоди він обов'язково наголошував на першорядному значенні української мови в навчальному процесі. Сам вичитував ретельно верстки букварів, читанок, деяких інших підручників. Дуже коректно, але наполегливо вимагав (і таки домагався!) від чиновників-освітян володіти українською мовою, незалежно від того, де вони. Під керівництвом і за участю Павла Тичини було впроваджено “Правила для учнів”, у яких один із пунктів зобов'язував школярів плекати культуру мовлення й категорично забороняв лихослів'я.

31 серпня 1945 року в газеті “Зірка” було опубліковано звернення міністра освіти до учнів, де, зокрема, був такий заклик: “З особливою любов'ю вивчайте рідну мову, без цього не можна бути культурною людиною, не можна засвоїти основи інших наук”. Того ж року відбулася республіканська нарада активу працівників освіти. Тичина спрямовує роботу районних відділів освіти, директорів шкіл на “неослабний контроль... за підвищенням не тільки орфографічно-синтаксичної грамотності учнів, а й усієї їх мовної культури”.

Постійною турботою Павла Тичини як очільника освіти була праця над новим українським правописом. Цей процес тривав із 1938 року, і Павло Григорович був незмінним членом правописної комісії, робота якої поживалась у 1942—1943 рр. Урешті у серпні 1943-го у селі Помірках під Харковом, за присутності Микити Хрушова, відбулося підсумкове (як планувалося) обговорення правописного проекту. Після тривалих дискусій і погоджень, здавалося б, усі, зважаючи на доручення та тиск партійних органів, дійшли згоди: правопис необхідно затверджувати. Щоправда, залишався неузгодженим пункт про літеру “г”, але це питання відклали на пізніше. Останнє слово було за наркомом освіти, який своїм підписом мав надати чинності правопису. Тичина (як найпалкіший прихильник повернення літери “г” до української абетки) раптом запропонував поставити свій підпис завтра, на свіжу голову. Наступного дня автівка, в якій їхав Павло Григорович, потрапила під бомбардування. А там — контузія, перелом ноги, шпиталь... Після одужання знову постало питання про затвердження правопису, але непокірний нарком під різним приводом уникав цієї процедури. Дійшло аж до свар-

ки з його добрим приятелем Леонідом Булаховським, якому випала місія домогтися від Тичини підпису. Тільки 1947 року новий “Український правопис” був остаточно затверджений, однак Павло Григорович і надалі вживав літеру “г”, про що свідчать його рукописи.

РЕАКЦІЯ

1947 року з призначенням в Україні “смотрящим” Кагановича суспільно-політична ситуація різко погіршилася: голодомор, жорстокі переслідування творчої інтелігенції, настійливі вимоги перепрофілювати школи на російську мову навчання. Між міністром освіти Павлом Тичиною і кривавим Лазарем почали виникати конфлікти. Павло Григорович, усвідомивши неможливість відстоювати власні переконання на високій урядовій посаді, 1948 року добився своєї відставки.

Останні повоєнні десятиліття життя поет активно провадив державну і громадську діяльність. Він — народний депутат Верховної Ради УРСР і СРСР, академік,

член радянського Комітету захисту миру, входить до правління товариства “Знання”, до складу численних редколегій довідкових та періодичних видань... Для власної творчості часу майже не лишається. Поетичний доробок Павла Тичини цього періоду не вельми великий за обсягом і надто заідеологізований. Та вряди-годи з-під пера поета з'являються ліричні перлини, і звісно ж, шире слово про рідну мову. Та й у тогочасній публіцистиці Павла Тичини раз по раз натрапляємо на докази того, як близько він брав до серця проблеми, пов'язані з українською мовою. В інтерв'ю Тичини часопису “Прапор” на запитання про ставлення до нав'язуваної тенденції уподібнення літератур і мов народів СРСР, поет обурено відповів: “Кажете, мови уподібняться?! Як же це?.. Це ж різні мови, з різним внутрішнім складом, фонетикою, морфологією, синтаксисом. Мови — це не друкарські машинки, де можна міняти алфавіти й шрифти. Це ж надзвичайно складні речі...”

До речі, Павло Григорович у питанні рідної мови не страждав на малоросійську меншовартість і, на відміну від тодішніх мовознавців (та й, на жаль, деяких нинішніх), усвідомлював давність української мови і наявність письма в українців “ще задовго до прийняття ними християнства”. Зокрема він посилався на трактат “Про письменна” давньоболгарського письменника кінця IX—початку X ст. Храбра Чорноризця, якого, до речі, називав “староруським ченцем” (очевидно, маючи на це підстави).

В останній рік життя, на лікарняному ліжку, Павло Тичина підписує до друку статтю “Квітни, мово наша рідна”, де наголосив: “Мову чудову, глибинне і пружне слово, немов гостру зброю, дав нам народ. Дав цю мову і наказав пильно, свято оберігати її чистоту, збагачувати і відшліфовувати до блиску, до гостроти разуючі...” Фактично, це своєрідний заповіт геніального сина України.

БОРІТЬБА ПРОТИ ЗРОСІЙЩЕННЯ

Павло Григорович прагнув повертати у лоно рідної мови зросійщених українців. Як розповідав Юлій Коцюбинський, онук видатного класика української літератури, йому, вихованому в дитячих будинках Росії, Тичина категорично рекомендував облишити факультет російської філології і навчатися на українському факультеті. “Вам буде нелегко, але мусите, бо Ви ж з родини самого Михайла Коцюбинського”, — наполягав поет. Юлій Романович дослухався поради і не лише став фахівцем української філології, а й палким поборником національної ідеї, активним діячем “Просвіти”.

Павло Тичина не міг миритися з масовим зросійщенням українців. Бідними духом називав він тих землячків, які пхали своїх дітей у “руську” школу, вважаючи це престижним. Тичина не сприймав такого безглуздя і добре розумів, хто і навіщо створює в Україні умови для асиміляції українців. Він неодноразово протестував на найвищому рівні проти політики етноциду.

1959 року, коли Павло Тичина був головою Верховної Ради УРСР, з Москви надійшла вказівка прийняти в усіх союзних республіках закон, за яким батькам надавалося право обирати мову навчання для своїх дітей і відмовлятися від вивчення національних мов (звичайно, окрім “общепонятного язика”). Павло Григорович назвав це рішення Москви семимильним кроком до русифікації, довів до відома керівництва республіки свою негативну думку про такий відвертий наступ на українську ідентичність. На знак протесту подав заяву про відставку. Тичину звільнили “за станом здоров'я”, що дало йому підставу навіть не з'являтися на те ганебне сесійне

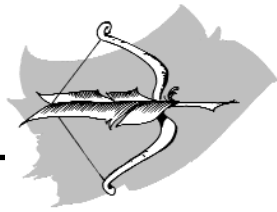
засідання. Це був безпрецедентний вчинок, нечувана зухвалість у колоніально-радянській дійсності.

ПРАВДА І МІФИ

Напередодні 50-річчя так званої жовтневої революції Павла Тичину і деяких відомих діячів науки та культури запросили на нараду до ЦК Компартії України. Секретар з ідеології оголосив про мету зібрання: гідно зустріти “знаменну дату”, для чого кожен із присутніх, відповідно до свого фаху і посади, повинен написати розгорнуту статтю про видатні досягнення у своїй галузі. Павлові Григоровичу запропонували висвітити розквіт української культури і мови. Тільки-но прозвучала така настанова, змарнілий і виснажений життям Тичина несподівано для всіх різко підвівся з місця і, гримнувши кулаком по столу, схвилювано, гнівно почав говорити про справжній стан національної культури і рідної мови. Присоромивши партійця, він пояснив йому, що справжній розквіт української мови настане тоді, коли вона лунатиме повсюди. Павло Григорович рішуче відмовився виконувати “почесне” доручення, що згодом відгукнулося йому під час відзначення 75-річного ювілею.

Не можна обійти увагою і те, що наш поет був яскравим уособленням незаперечної істини: лише відданий патріот своєї Батьківщини здатен розуміти і шанувати інші народи й культури. Тичина знав близько 20 іноземних мов, перекладав із 39 літератур народів світу, мав серед друзів азербайджанців, башкирів, білорусів, болгар, вірменів... Взірцем для багатьох сучасних принципово російськомовних громадян України могло б стати перебування Павла Григоровича в евакуації під час Другої світової війни. Приїхавши до Башкирії, поет із перших днів студіює підручник башкирської мови, вивчає історію, культуру, літературу корінного народу. Тичина не лише опанував башкирську мову, а й написав ґрунтовне наукове дослідження про класика башкирської літератури Мажита Гафурі, предметом його перекладацької роботи стали твори поетів Башкирії. Як високоінтелектуальна й інтелігентна людина, Тичина і в думці не міг допустити, щоб жити на землі народу, який надав тобі притулок, і нехтувати його традиціями, культурою, мовою.

Звісно, не завжди поет міг відкрито висловлювати свої погляди. Доводилося віддати данину імперській владі, писати твори на замовлення, сумнозвісні вірші “паровози”, які тягли за собою поетичну збірку у світ. Але, як тепер з'ясується, не все те, що ми читаємо у Тичини, й справді він написав. Адже його вірші незрідка редагували, а до його статей та промов при публікаціях додавали цілі речення і навіть абзаци (зрозуміло, якого змісту). Та в серці Павло Григорович завжди плекав українську національну ідею. А нас усіх закликав: “Ніколи не треба забувати: до якого народу належимо”.

ХТОСЬ — «ЗА РИБУ ГРОШІ», А МИ — ЗА ГАЗ

Закінчення.
Початок на стор. 1

Переконаний, раціонально-практичні німці просто змушені тепер іще більше зосередити свою увагу на альтернативних видах її (яка і до цього була у них у пошані). Тож у цих галузях треба очікувати колосальних досягнень. А ми? Й далі будемо пасти задніх і обдурювати себе гаслами про енергозбереження та ощадливість! Практика відносин із газовим монополістом усіх держав (а України якнайбільше) свідчить лише про одне: добрих, доброзичливих, справедливих і рівноправних (а тим більше братніх) стосунків із Росією **ні в кого просто не може бути за визначенням її класичної імперської ідеології і суті.**

На мій погляд, головним гальмом на шляху диверсифікації енергоносіїв, зменшення енергетичної залежності від одного постачальника та модернізації всіх без винятку наших галузей народного господарства (хто меншою, хто більшою мірою) є **кланово-олігархічна система власності** в Україні. Адже всім зрозуміло, що будь-яка модернізація вимагає

вкладання коштів (переважно на перспективу), тобто олігархи автоматично повинні зменшити свої прибутки. Найкращим спростуванням цієї думки є щорічні звіти журналу Forbes про темпи зростання кількості мільярдерів у світі і їхніх статків. Україна за цими темпами *на другому місці (після Росії).* **Бізнес-олігархи керують владою.** Якщо до цього додати, що Україна всі двадцять років із моменту проголошення Незалежності *фактично живе без стратегічного плану енергетичного розвитку країни бодай на 20 років*, то й виходить, що наш розвиток відбувається по такій собі синусоїді залежно від опалювального сезону. Підходить синусоїдальний екстремум вересень—жовтень, і наші енергетичні емісари “не вилазять” із Білокам’яної, виторговуючи чергові “знижки на газ”, пропонуючи щось на заміну (!). Але це “щось” аж ніяк не задовольняє монополіста — **їм треба все, тобто вся Україна.** Тож розраховувати на скромність вимог із боку продавця-монополіста блакитного палива просто смішно, точніше, злочинно, він не гребує нічим...

Легкою втіхою в цьому питанні є той факт, що навіть нинішньому Президенту та прем’єру (за всієї їхньої проросійської орієнтації) стає очевидною істина — Росія благодійництвом ніколи не займалася і тим більше сьогодні не займатиметься. Президент Росії п. Медведєв говорить, що ера дешевих енергоносіїв минула, а голова Газпрому п. Міллер — йому в унісон: “Держава України сіла на потяг під назвою “дешевий газ” і їде цим потягом, не знаючи станції, на якій треба зійти”. Тож, незважаючи на всю риторику і просторікування про добросусідські, ба, навіть, братерські відносини з Росією Україні давно час перейти до розмов мовою серйозних аргументів і фактів. Як на мою думку, у суперечках щодо перегля-

ду формули ціни на газ Україна не повинна самотужки переко-нувати Росію в необхідності цих змін, слід використовувати інші потужні важелі — своє членство в Енергетичному співтоваристві, залучати до переговорів експертів ЄС з енергетичних проблем, які б могли зробити фактичний аудит та **побільше гласності, якої так не любить Газпром.** Про все вищесказане вже говорено-переговорено, ці проблеми на слуху в українській спільноті... У всі часи всі уряди разом із кваліфікованими кадрами і експертами були, є й будуть заручниками олігархічно-кланової системи управління.

Розірвати це закрите коло стає дедалі важче. Одна надія, що невагомна жадо-ба до влади та статків зіграє з сильними світу цього злий жарт (приклад перед очима — Єгипет, Лівія, Туніс, Греція). Проти діалектики розвитку суспільства не попреш. І це добре повинні згадати собі наші олігархи. Тож ніяка армія, міліція, СБУ їх від народного гніву не врятують, поки не почнуть реально ділитися своїми статками, вкраденими у народу, з народом. Інакше втра-тять усе. Час “Ч” близько. Афганці вже вдарили у дзвін народного гніву...

Михайло ФАЛАГАШВІЛІ

ПОТРІБНА ДОПОМОГА ГРОМАДСЬКОСТІ

Насувається загроза нищення Української Православної Церкви, яку будує понад 600-людна Релігійна Свято-Софіївська Громада в науковому сел. П’ятихатки Київського району м. Харкова. Теперішня команда Г. Кернеса порушує питання про скасування давнішого Рішення сесії міської ради про надання земельної ділянки та дозволу Свято-Софіївській Православній Громаді сел. П’ятихатки на побудову ними там Української Православної Церкви та налаштовуються передати її іншій конфесії — УПЦ Московського патріархату.

Дозвіл і виділення ділянки під церкву дала 2001 року сесія міської ради. Відтоді проводилися тривалі узгодження, уточнення, перевірки; потім нові кола уточнень, перевірок, усяких зачіпок. Після приходу 2006 року до влади в місті команди Г. Кернеса почали чинити перепони будівництву позаштатними комісіями, перевірками, з’ясуванням очевидного та вже встановленого.

Але виявилось, що причепитися не було до чого! Тоді почалися пресування й наїзди на ктиторів-спонсорів, що допомагали будівництву. Священникам і активу Релігійної Громади в неофіційному порядку “настойтельно рекомендують” перейти до УПЦ Московського патріархату й передати ділянку землі та розпочати на ній будівництво храму. Інакше, мовляв, “будут неприємності”.

Усе робилося, аби затримати, загальмувати будівництво церкви, яку одна чиновниця з міськвиконкому обізвала “не нашої”. Однак, незважаючи на зумисні перепони, будівництво української церкви триває.

На сьогодні виконано ескізний та робочий Проекти будівництва вартістю понад 1,5 млн грн.; повністю виконано нульовий цикл робіт на рівні фундаментів, іде будівництво на рівні цокольного поверху. Виконано будівельних робіт обсягом на 1, 5 млн грн. Придбано будівельних матеріалів на суму близько 1 млн грн.

Нині тут працюють будівельники. І це — всупереч штучним перепонам, які раз по раз створюють недруги — всілякі сучасні гонителі Української Православної Церкви Київського патріархату. Тепер постанала загроза взагалі під корінь зрубати справу будівництва Української Православної Церкви в Харкові, де понад 80 % населення — етнічні українці, а 92 % — політичні.

Українська Громада Харкова рішуче протестує проти планів та підступних намірів команди міського голови знищити й припинити будівництво Свято-Софіївського Православного Храму Київського патріархату в науковому сел. П’ятихатки, скасувати дозвіл на земельну ділянку й будівництво Церкви та передати їх Українській Православній Церкві Московського патріархату.

Вимагаємо припинити ворожі дії проти українців та української держави. Закликаємо Вас не допустити реалізації підлих підступних планів нищення Української Православної Церкви.

На звернення-протести Харківської громадськості від 01.07.2011 р. до місцевих органів влади, до Профільних Комітетів Верховної Ради — п. Яворівського В. О., Тарасюка Б. І., і до Президента України відповіді нема, заходи не вживаються. Необхідна солідарна участь усієї української громадськості в захисті української церкви.

З повагою, за дорученням наради керівників організацій-членів “Харківської Громади на захист Конституції та Прав людини”,

Голова ХОВ Конгресу Української інтелігенції, письменниця, заслужений діяч мистецтв України **Н. І. ВІНОГРАДСЬКА;**

Голова громадської організації Харківщини “Поступ”, депутат Харківської обласної ради **А. Г. СЕРГІЄНКО;**

Голова ХОВ Всеукраїнського об’єднання ветеранів **В. Н. ЧАЛИЙ;**

Голова ХОО ВУТ політичних в’язнів і репресованих **А. К. ЗДОРОВИЙ;**

Заступник голови Харківського культурологічного Товариства “Спадщина”, письменниця **В. Я. ОВОД;**

Заступник голови Ради старійшин Всеукраїнського козацького товариства, генерал-хорунжий **О. СЕМИДУБ** (І. В. Корнійчук)

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

Це ж треба бути вченим юристом, щоб додуматися до законодавчого переслідування громадян за екстремізм! Так можна оголосити поза законом будь-який, відмінний від неписаної норми, стан звичайної людини. Головне — у перших статтях туманно описати предмет переслідування.

У сучасному неспокійному світі екстремальний стан людини є вже нормальним, зумовленим обставинами, й оголошувати його поза законом — це схоже на злочин проти людяності і прав людини.

Ідеться про проект закону “Про протидію екстремізму” авторства нардепа В. В. Колесніченка.

Автори згаданого законопроекту якимось дивно тлумачать екстремізм: “*Екстремізм — діяльність фізичної особи або (та) юридичної особи, або (та) об’єднання громадян чи їхні публічні заклики або (та) підбурювання, які спрямовані на насильницьке захоплення влади чи незаконне втручання в діяльність органів влади, посягання на основи конституційного ладу та національної безпеки, порушення прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, яка є наслідком несприйняття правових норм чи інших правил поведінки (соціальних норм).*”. Отже, під екстремізмом автори розуміють фактично антидержавну й антиконституційну діяльність, але саме ця сфера права вже доволі вичерпно врегульована чинним законодавством. Закони можна вдосконалювати, домагатися дотримання букви закону і Конституції, приміром, забезпечуючи реальний статус державної мови чи статус народних обранців як слуг народу. Отже, закон проти екстремізму ніби зайвий, схожий на якусь дивну політичну технологію. Перелічені у статті 6

форми забороненої екстремістської діяльності не мають конкретики закону і більше личать пропагандистській статті. А все тому, що поняття екстремізму, як особливе і відмінне, проектом не визначене. А як діятимуть суди, не маючи чітких критеріїв оцінки вини? З допомогою такого закону дуже зручно боротися проти звичайного, властивого людині екстремізму в безвиході життєвої ситуації. Наприклад, коли

ЗАКОН ЯК ЗЛОЧИН ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ?

влада не в змозі врегульовувати екстремальні стани незадоволеного суспільства. Замість працювати на потребу людей, політикам дуже хочеться боротись не з причинами, а з реакцією на таке життя, “підводити під статтю” надто не задоволених громадян, сиріч екстремістів. Перед майбутніми виборами такий проект може “особливо пригодитись” партії влади, адже він дозволяє успішно лякати законом усіх незадоволених владою та силовими засобами “законно” втихомирювати звичайну людську опозицію. Це стає зрозуміло із пропонуванних заходів протидії екстремізму:

— “попередження поширення ідеології екстремізму та здійснення екстремістської діяльності, зокрема виявлення і подальше усунення причин і умов, що сприяють її здійсненню та поширенню;

— виявлення, попередження та припинення екстремістської діяльності фізичних та юридичних осіб, об’єднань громадян;

— притягнення до відповідальності винуватих в екстремістській діяльності фізичних та юридичних осіб, об’єднань громадян”.

Придумали абсурдний і смішний термін — ідеологія ек-

стремізму. Партії не мають ідеології, а стихійний процес протесту проти поганого життя, виявляється, має! Може, деякі політики, перебуваючи в дурмані “руського міра”, мали на увазі ідеологію українського націоналізму, яка формулює конкретні претензії до сучасного українського життя і вимагає змін? Тим не менше на боротьбу з неконкретним екстремізмом законодавець пропонує кинути всі за-

требні засоби впливу і всі силові структури включно з СБУ. Але найбільше дивують запропоновані способи протидії екстремізму: — “визнання матеріалів екстремістськими”(вочевидь **цензура**);

— “недопущення проявів екстремістської діяльності при проведенні масових заходів” (**силовикам дозволено діяти на власний розсуд**);

— “вжиття заходів боротьби щодо юридичних або (та) об’єднань громадян, які не зареєстровані або не легалізовані у встановленому законом порядку чи яким відмовлено у реєстрації або легалізації, чи які примусово розпущені за рішенням суду, але продовжують діяти” (**можливе переслідування неугодної громадської активності**);

— “внесення подання про неприпустимість здійснення екстремістської діяльності”;

— “призупинення екстремістської діяльності юридичної особи або (та) об’єднання громадян” (**заклюкування потенційних “екстремістів”**);

— “ліквідація юридичної особи або (та) об’єднання громадян, які займаються екстремістською діяльністю та заборо-

Наталія ЄРЖИКІВСЬКА

1 жовтня минає сорок днів, як Небо забрало від нас незабутню Нілу Зборовську. Змиритися з цим неможливо. Тим паче, що 27 вересня, на свято Воздвиження Христа Господнього, — день її народження. Знову зринає в пам'яті минулорічна осінь, затишна квартира в Чабанах: квіти, книжки, картини, святковий стіл, навколо якого зібралася родина, друзі, найближчі сусіди. Ніла, отримавши в подарунок ніжно-зеленого кольору сарі, зникає в сусідній кімнаті, а через кілька хвилин постає перед гостями в індійських традиційних строях. Вона як завжди красива, загадкова... Це вбрання символічно промовляє для неї та для мами, Галини Петрівни, — спогадами про чоловіка та батька, Віктора Степановича, який рано пішов із життя. Неодноразово згадується його професійна праця кіномеханіка в Нілиному антиромані “Українська Реконкіста” (2003), дедукованому: “Мойй коханій родині — присвячується...” Текст, за свідченням авторки, “крім самоаналізу містить код моєї родини”. Так само, з особливою сердечністю і розумінням проблем представлених в ньому мешканців зокрема села Рубаний Міст, де вона народилася 1962 року, де минало її дитинство, роки навчання в школі, і куди завжди з радістю поверталася з близьких і далеких доріг — до батьківського дому, саду з грушами і райськими яблуками... А ще тут ідеться про день народження...

Головна героїня Дзвінка, пробраз письменниці, розповідає: “На свій день народження я замовляла татові — індійське кіно. Але, щоб це кіно було тільки для мене. І от ми з татом їхали вранці на мій день народження в сільський будинок культури. Це був двоповерховий будинок, кінобудка розміщувалася на другому поверсі. Тому тато був на верху, у кінобудці, а я сиділа в залі — внизу... І зачаровано дивилася індійське кіно — мій подарунок на день народження... Тато прибігав до мене, але скоро був змушений бігти наверх, щоб зарядити нову кіноплівку. <...> Він любив дивитися зі мною разом, і тому щоразу прибігав до мене. Коли він знову заклопотано біг на гору, я не могла дивитися кіно — від сміху. А ще тут в самому залі я танцювала разом з акторками...” (с. 179).

Днями, перечитуючи роман “Українська Реконкіста”, пімала себе на тому, що зображені в ньому події тепер хвилюють гостріше, ніж раніше, вражають

СВІТЛА І ПОЕТИЧНА ДУША

глибше... Усе, що відбувалося із Дзвінкою, візуалізувалося так, ніби крутиться у свідомості сінематограф. Із пекучою емоційною напругою сприймаються і по-новому вражають змістом цитовані нею поезії Юрка Гудзя та Віктора Кордуна, тих, кого “Небо не забуло рано забрати” до себе, з ким і я була знайомою особисто. Читання означу як проникнення у канву тексту. Надається воно до порівняння з відчуттям, яке буває під час споглядання картини: дивився і не надивився; геть не можеш відвести від неї очей, подумки проникаєш у талановито зображений майстром пейзажний чи сюжетний простір, переживаючи і трепетну радість, і шемлибий біль.

Контрастна топографія міста і села, географічний і етнографічний український схід і захід (Черкащина і Прикарпаття), де рівнини і гори, а середина — Київ — серце України — такий ландшафт “Української Реконкісти”. Текст відкритий, пульсуючий — суцільний оголений нерв. Пристрасно, зі широю симпатією або антипатією виписані характери рідних і близьких людей та односельців: ідеться про родові коріння, сімейні драми і травми, бабусине знахарство.

бом і Землею. У міфологічну канву розповіді вплітаються реальні факти, і навпаки — реальність зливається з міфопоетикою. Проза Ніли Зборовської будується на бажанні пізнання світу і себе в ньому, пізнання тягlosti поколінь, їхнього життєвого досвіду, культурних горизонтів нації.

Ідучи до своєї першої Великої Межі й другого ювілейного Порубіжжя, яке випадає на наступний рік, Ніла Зборовська — критик, літературознавець, письменниця, завжди мала багато задумів і планів. Перший етап наукової й письменницької твор-

чості — це роки навчання в Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка (1981—1986), захист кандидатської дисертації при Інституті літератури в Алмати (1991). З цього ж року — науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, а з 2010 року — провідний науковий співробітник відділу української літератури ХХ століття. Напрацювання і раннього, і пізнішого періоду вирізняються новаторським підходом у вивченні й прочитанні творів українських класиків і сучасників. Із-поміж них назву відомі наукові праці,

есеї, прозові твори: “Танцююча зірка” Тодося Осьмачки” (1996), “Феміністичні роздуми. На карнавалі мертвих поцілунків” (1999), “Пришестя вічності” (2000), “Моя Леся Українка” (2002), “Психоаналіз і літературознавство” (2003, 2005). Щоправда, деякі з них принесли авторці не тільки радість, а й неприйняття критикою.

26 лютого 2008 року в актовій залі Інституту літератури відбувся публічний захист докторської дисертації Ніли Зборовської “Психоісторія новітньої української літератури: проблеми психосемантики і психопоетики”, чому передувала монографія “Код української літератури” (2006), де, на думку В. Панченка, “є просто блискучий аналіз, який стосується персоналій”. Також він зазначав: “Цікавим із цього погляду є зокрема розділ про постколониальну епоху та її головних персонажів”.

Другий період творчості — започаткування серії книжок “Український канон”, у рамках якої Ніла Вікторівна планувала застосувати новітні літературознавчі методології в дослідженні (від фольклору до української класичної літератури) вітчизняних усних і писемних набутоків. Мріяла завершити роман-драму про Христа, який мав би назву “Пришестя Мужності”, та закласти в селі Рубаний Міст Лисянського району Черкаської області літню школу, де б приділялася увага психоаналітичній методології та проблемам психоісторії класичної й новітньої української літератури... Та 24 серпня 2011 року ми прощалися тут із Нілою, вбраною у вишивану (червоними і чорними нитками) українську сорочку, яку відспівали сільські півчі, і поховали поряд із могилою батька. Ще працювати й працювати, повторю слова тих, хто шанував і любив її за світлий розум, непересічний характер, сердечність і людяність.

Ніла Зборовська — надзвичайно талановита дослідниця і цікава письменниця. Узявши за епіграф слова Оскара Уайльда: “Я пишу, тому що писати для мене — велике оптимістичне задоволення”, залишила нам чималу низку розвідок, досліджень і статей, які маємо видати окремою книжкою, як вона й заповідала, до її ювілею 2012 року.

Світла пам'ять тобі, дорога наша Нілочко, твоїй поетичній, ніжній і довірливій душі.

На цих світлинах ви бачите нашу незабутню Нілу з колегами Наталею Лисенко та Миколою Жулинським.

Володимир ПИЛИПЕНКО, голова Бердянського осередку ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Цього року Україна відзначає 150 літ із дня народження відомого письменника, мовознавця, фольклориста, громадського діяча Трохима Зіньківського. 17 вересня в його рідному Бердянську на День міста було врощено відкрито меморіальну дошку видатному земляку. Її встановили на будівлі загальноосвітньої школи № 9, що в мікрорайоні Ліски, — саме тут народився і провів свої останні дні письменник.

Ця подія стала одним із виявів повернення історичної пам'яті українського суспільства, його бажанням осягнути винятково бага-

ДУХОВНІ ВИТОКИ БЕРДЯНЩИНИ

тий духовний спадок, створений для нас видатними культурними діячами цієї землі в минулому. До них належить і Трохим Зіньківський, якого викреслив з української історії попередній політичний режим.

Його життя коротке й навдивовижу розмаїте. Він творив і в царині художньої літератури (оповідання, байки, в яких колоритно описував тогочасне життя, перекази творів світової літератури), і в публіцистиці, порушуючи надважливі питання тогочасного суспільства. А ще Трохим Аврамович збирав скарби усної народної творчості, як мовознавець готу-

вав словники з рідної мови. В історичних дослідженнях його думки сягали в сиву давнину української історії, а повертаючись звідти, набагато випереджали час.

Уся невтомна праця Зіньківського — його духовний спадок — має щонайменше два спільні знаменники: він проинятий глибокою любов'ю до свого народу, до своєї землі й повсякчас злободенний.

Повертаючись до теми історичної пам'яті, слід наголосити на надзвичайно вагомому внеску в цю справу Бердянського краєзнавчого музею. Ще з далеких 60-х років минулого століття в тих

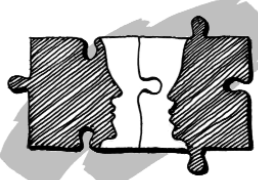
складних умовах у музеї було створено експозицію, присвячену життю і творчості Трохима Зіньківського, а з 1991 року, тобто до 130-річчя письменника її суттєво розширили, провели багато екскурсій, інших заходів, де наголошувалося про значення його духовного спадку для суспільно-культурного життя України.

Слід подякувати представникам місцевої влади за організаційну підтримку й працівникам комунального підприємства “Ритуал” за виготовлення своїм коштом меморіальної дошки та її встановлення (вони реставрували і могилу Трохима Зіньківського), а

також активу громади мікрорайону Ліски за виготовлення і розповсюдження ювілейних поштових конвертів, Українській громаді, українському козацтву, просвітянам, волонтерам за ініціативу з прибирання території навколо могили письменника.

Отже, життя триває з його невід'ємним складником — вдячною пам'яттю. Попереду Всеукраїнська наукова конференція, присвячена творчості Трохима Зіньківського, яка відбудеться в Інституті філології та соціальних комунікацій Бердянського державного педагогічного університету у жовтні цього року.

Отже, панове, пам'ятаймо, будьмо вдячними, шануймо й шануймося!

Марія ГАЙДАЙ,
Варезе

ІДУ ВІД ТЕБЕ І ДО ТЕБЕ

Невигадана історія

Під мокрою сосною, босоніж, стояла Жінка. Знесилено опустивши руки, підставляла обличчя під дрібний, холодний дощ. Краплини води стікали вмиті змарнілими шоками, нагадували ясні сльози, яких насправді не було. Жінка гірко, беззвучно тужила. Червоні ягоди горобини, випавши із зомлілої жмені, на землі нагадували окрушини розбитого серця. А в іншій руці Жінки потіскував, затиснутий із нелюдською силою, мобільний телефон. Саме він приніс їй новину про надзвичайні, неземні почуття любові, що переповнювали її чоловіка, про нетерпіння дочекатися наступного побачення, про незабутність вражень після останньої зустрічі. Але все це — у повідомленні, надісланому випадково й адресованому чужій жінці... А за тим була коротка розмова, без вибачень і пояснень, що підтверджувала інтенсивність його почуттів до іншої. Лише єдина фраза у кінці діалогу свідчила про його сумніви перед остаточним рішенням:

— Якщо можеш, то почекай мене...

Хто знає, скільки часу стояла вона так непорушно, босоніж, задер'яніла, як та сосна. Здавалося, що не зрушить із місця, що виростає корінням у сиру землю назавжди. У голові не лишилося жодної думки: куди йти, для чого, в душі — жодних почуттів, лише безмежний, всепоглинаючий, пульсуючий біль охоплював усе її ество. А в уяві, неначе кадри із фільму, спалахували епізоди з життя: день сільського свята над озером, коли, захоплені вихором танцю і почуттів вони зі своїм обранцем відчували неможливість існування одне без одного; він поривався викрикнути привселюдно про свою любов до неї, аби про це довідалися усі, та їй досить було просто знати про це; довгі розмови та мрії про майбутнє, які врешті збулися, народження дітей, входили до нової хати, що збудували разом... а потім той чорний день, коли разом, на сімейній раді вирішили відрядити її на заробітки до Італії — рятува-

ти родину від боргів, злиднів і скрути, у котру потрапили, як і багато інших українських родин. Почувалася осиротілою і самотньою на чужині, приголомшувала себе тяжкою роботою, щоб заглушити спогади і тугу за усім, що залишила удома; як долала день за днем заробітчанського життя з єдиною думкою повернутися нарешті у свій край, додому, до родини, і зажити, як і раніше, у повноті почуттів і достатку, не перекладаючи вини ні на кого за всі поневіряння, що довелося зазнати на чужині, захищаючи свою родину.

Здалеку, спочатку майже нечутно, а згодом усе гучніше полинув звук церковного дзвона. Він наполегливо, удар за ударом, долав бар'єр її болю, закликаючи зрушити із мертвої точки і нарешті змусив піти, притягаючи до себе як магніт. На церковному подвір'ї зібрався чималий гурт заробітчанок, чекаючи початку Служби Божої. Побачивши жінку в наскрізь промокшому, знівченому непогодою одязі, вони тривожно переглядалися, але ніхто не наважився нічого запитати. Майже кожна згадала якийсь епізод із власного життя на чужині й відчуття відчаю, викликані різними обставинами, за своєю інтенсивністю схожі на ці, що зараз переживала незнайома Жінка. Звідкись знайшлася не нова, але суха одіж, філіжанка гарячої кави, щоб зігріти знесилене, промерзле тіло, чиїсь дбайливі руки по-материнськи витерли мокре волосся, зачесали його до ладу, покрили свіжою білою хустиною... Вона заплющила очі, відпочиваючи, під ласкою тих материнських рук. Пекучий біль неохоче, але відпускав потрохи її душу.

— Яка ж ти гарна, обличчя у тебе, як у Божої Матері, чисте, але згорьоване, — говорив теплий жіночий голос, — ти ж знаєш, вона уміла страждати без відчаю, уміла зносити все без ненависті, з тер-

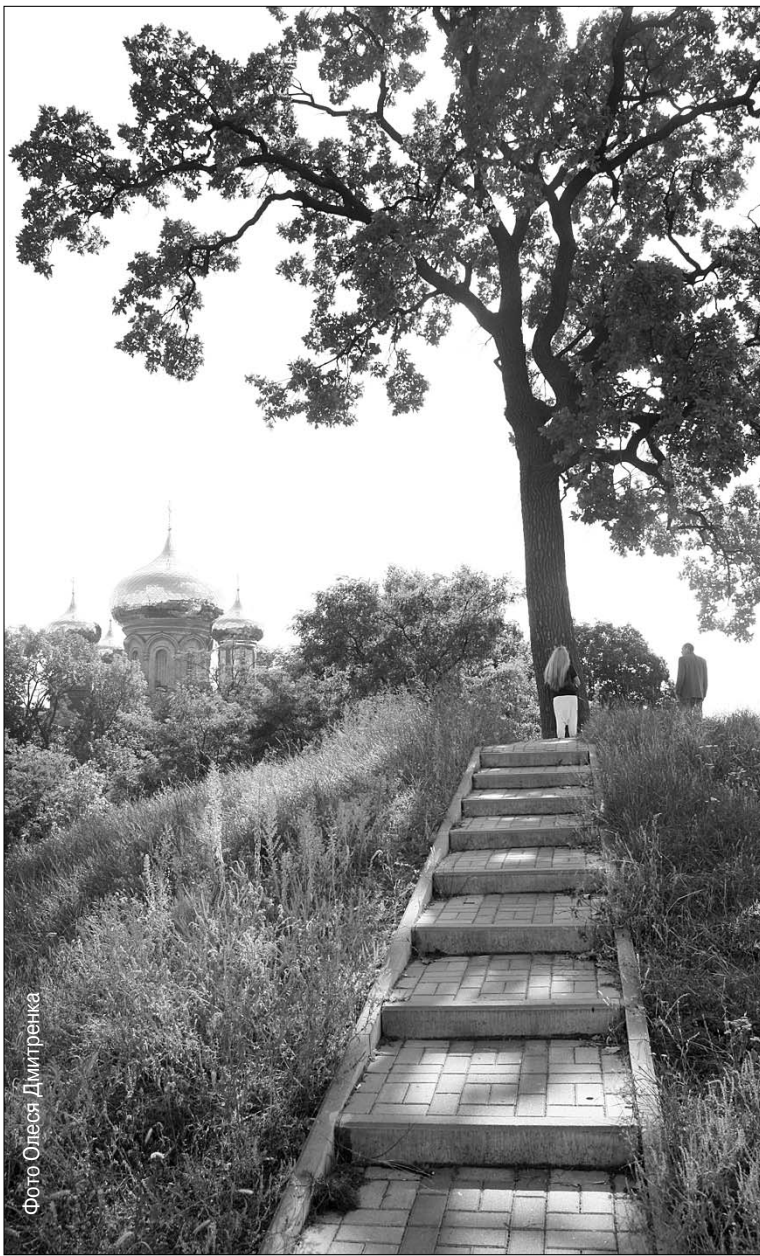

Фото Олесея Дмитренка

пінням, не втрачаючи Віри, навіть смерть єдиного сина. А в тебе діти є, з ними все гаразд? — обережно, з надією на добру відповідь розпитував усе той же голос.

Жінка ствердно кивнула головою.

— А якщо з дітьми все добре, то решта з часом налагодиться. А часу в тебе достатньо, ти ще зовсім молода. Скільки тобі років?

— Завтра буде сорок, — відповіла Жінка, розплющивши очі, — але я вже бабуса.

— О, то ти багато встигла у житті! — жвавіше, з іскорками іронії проказав знайомий голос. — Чого тобі зараз найбільше хочеться?

Перед очима знову попливли картинки з життя. Високі Карпатські гори, вона, вісімнадця-

тирічна, у весільному вбранні, верхи на коні, неначе гірська царівна, їде назустріч своєму нареченому, навкруг бує багатолюдне, гучне гуцульське весілля, та вона дивиться йому у вічі й бачить світ лише у них; вінчання у старій дерев'яній церкві й слова присяги бути разом, навіки, навіки, навіки... А як же інакше... а як же тепер? Відтоді минуло понад двадцять літ, та важливість тієї присяги для неї не змаліла. Вона продовжувала дивитися на світ його очима, називала своїм сердечком, бо без нього не чулася живою... У радості й горі, у здоров'ї і хворобі... Та він просто захворів без неї на самотність, і, шукаючи ліку, впустив у своє серце іншу!

Діти надсилали з дому фотографії нових меблів, посуду, килимів, усілякого іншого добра, купленого на зароблені нею гроші. Їхня оселя наповнювалася речами, до яких не торкалися її руки, які не знали тепла її погляду, і все потрохи стало невпізнаним, чужим. Вона висіла додому пакунки з подарунками, ласощами до свят, обновками для доньок, та не бачила, як вони їх носять. Навіть онука, що народився за її відсутності, вона ще не тримала у своїх обіймах. Часом із відчаєм відчувала, як між нею і всім, що їй дороге, росте прозора, але міцна стіна часу, від якої віє холодом. Та, хоч із острахом, думала: ще трішки побуду тут, хоч боргів уже немає, он треба заробити старшій доньці на весілля, молодшій на навчання, чоловікові на машину і — додому. І ось тепер у голові гарячково пульсувала думка, а чи є ще той дім, який залишила не з власної волі, та все ж — залишила...

Закінчилася Служба Божа. Щира молитва відкрила душу і вселила у неї надію. Жінки прощалися, розмовляючи упівголоса, розходилися до чужих домівок, щоб стати до праці на цілий тиждень.

— ...Чого тобі зараз найбільше хочеться?

Рішуче зняла з голови хустку і, не задумуючись ні на мить, відповіла:

— ДОДОМУ.

«ДУШЕЮ ПОДУМАЙТЕ...»

Від редакції. Цю новелу наша авторка Марія Гайдай з італійського Варезе розмістила на своєму сайті у червні нинішнього року. Коментарів було багато. Тож подаємо лише деякі з них, найбільш промовисті. Власне — це діалог, полілог наших українок, які волею долі додали до своїх імен оте безжалісне: “Заробітчанка”... Пані Марія відповідала своїм адресатам, і поволі їхня розмова навколо оповідки набирала інших вимірів, ширшого забарвлення. Марія Гайдай дозволила оприлюднити матеріали зі свого сайту в нашій газеті. Може й читачі “Слова Просвіти” приєднаються до цієї відвертої розмови.

Надія: “Чоловік вмиває руки”

Дорогі жінки, за офіційними даними, 80 % усіх українських заробітчан — жінки. Що це? Невже ми всі були нелюбими для своїх чоловіків, чи це щось інше?

Ні, це говорить про те, що багато українських чоловіків не здатні або не хочуть бути чоловіком, головою сім'ї, брати на себе відповідальність.

У цьому є наша, жіноча, частина вини. Як ми виховуємо своїх синів, які стосунки і як поділено обов'язки між чоловіком і жінкою? Часто жінка працює потрібно: робота, хата, діти, городи. А в чоловіка тільки робота та й та, здебільшого, малооплачувана. Але чоловік “вмиває руки” і вважає, що свій обов'язок виконав. А жінка, не маючи іншого виходу, впрягається у віз і тягне за двох. А може, треба

впрягти чоловіка та поганяти? Тоді сім'ї будуть міцні.

Наперед перепошую чоловіків, які з охотою дбають про свої сім'ї.

Гая: “Ми просто живемо”

На заробітки я поїхала вже з дитиною, бо не було на кого лишити, і це найкраще, бо менше сумувала, думала, де тут копійку заробити на двох, як у школу відправити, як нагодувати. По-різному було: і холодно, і голодно, і гірко... Але ми були разом. Не уявляла, як би я тут була без сина? Дуже співчуваю тим матерям, які залишили дітей на старих батьків, а дехто навіть на сусідів. Одна знайома лишила дочку на куму, і, як виявилось, — і чоловіка на куму чи для куми...

Мене завжди дивувало, як

можна жити далеко й довго без дітей, тим більше маленьких.

Записую усе, що мене вразило протягом дня, і це з 1997 року. Маю багато розповідей із життя заробітчан, із мого досвіду, з досвіду моїх знайомих, товаришів. Ось у мене є 4 розповіді жінок-заробітчан, які привезли своїх чоловіків для об'єднання сім'ї, а ті навіть місяць тут не протрималися: чи так їм добре було вдома самим, чи тут не захотіли бути. Тому їхні жінки зробили про них висновки. Іноді люди обманюють себе, створюючи собі культ чоловіка.

В мене завжди була одна думка щодо жінок-заробітчанок, які страждають за батьківщиною і за чоловіками. Розумію, що Українці сюди перенесли неможливо, хоча є куточки Італії, що дуже нагадують нашу землю. Але якщо не можеш без чоловіка — візьми його сюди, сумуєш за дитиною — заведи з собою. Бракує тобі батьків тут — також є вихід. А що сидіти-плакати? Людей, які виї-

хали сюди сім'ями, достатньо, беріть приклад із них.

Ми просто живемо і працюємо в країні, де більшість заробітчан з українців — жінки. В Іспанії і Португалії наших чоловіків більше, ніж жінок. На будовах у Росії, на вахтах “по сибірах” немає жодної жінки-українки, робити висновки тільки по Італії не варто.

Я, коли не дуже розумію проблему, намагаюся приміряти до себе ситуацію і тоді знаходжу відповіді на запитання.

Отже: чому я поїхала на заробітки?

Відповідь перша: “Бо я була розлучена і більше не було кому їхати”.

Відповідь друга: “Бо все в нашій сім'ї вирішувала я, бо мого чоловіка нічого ніколи не турбувало, він не міг залишити рідних, роботу за 2 копійки, старих батьків... Це значить, що мій чоловік був набагато слабшим за мене і я не була “ЗА мужем” ніколи, а сама завжди, все і

всюди вирішувала на свій глузд, от і вирішила їхати світ за очі, піднімати цілину, як завжди це й робила”.

Тому для таких жінок — нічого нового, бо це вони — голова в сім’ї. Практично самі все вирішують, тож потім, коли їм стає самотньо на чужині, немає чого плакати.

Бо, як кажуть наші сусіди: “Он к избе не попрется горящей и коню не рванет удила, потому что мужик настоящий не возьмется за бабьи дела!!!”

Іноді наші жінки вигадують образ свого чоловіка, не бачачи реального ставлення чоловіка до проблеми. Це — самообман, навіть в оповіданні Марії: сіли за стіл і вирішили, що має їхати в Італію вона, а не він — на вахту в Сибір, наприклад.

Тому, дорогенькі жіночки, з таких розповідей ясно, хто командував у сім’ї, бо є ж в Україні сім’ї, де ніхто нікуди не поїхав або де чоловік їде чи не їде, але сім’ю годує він.

А всім жіночкам нашим бажано повернутися додому, якщо так сильно страждають на чужині. Бо життя одне, і жодні гроші не замінять домашнього тепла, любові від чоловіка і дітей.

Юлія: “Відбудовуйте “стра-ну!”

Мы приезжаем сюда, чтобы дать нашим детям или же нам самим, лучшую жизнь. К сожалению, дома дать мы ее не можем. Если кому-то тяжело — езжайте домой, там вы будете пахать так же, а если повезет, зарабатывать копейки. Так что давайте не будем... Здесь всем тяжело. Вас никто сюда не звал! Патриотам — домой, “відбудовуйте” страну, вы — здесь ради счастливого будущего, трудно, тяжело — езжайте домой — там легче!!!

Наталка: “Сильна жінка”

Шановна Маріє! Усе, що з нами трапляється протягом нашого життя — доля. Так, нам краще сховатися за цим словом, щоб не відчувати тієї провини, того розпачу, болю, що ніколи не минає — тільки на мить виухне (коли ми разом із нашими дітьми)... Тільки на мить... Бо ніколи не зможемо пробачити собі сирітське життя наших дітей. Щастя не в наших заробітках... Ваші діти вже дорослі, вони — Ваше сонце. А решта... Ніколи чоловік, який поважає себе і свою дружину, не відпустить її в чужий світ. Тож хоч як тяжко, ТРИМАЙТЕСЬ. Ви — сильна жінка, і все, що трапляється з нами, завжди на краще (часом із запізненням).

Ольга: “Всі “за” і “проти”

А якщо б Ви мали заміжною тридцятипятирічну СЕСТРУ з двома дітьми, що збирається за кордон на заробітки, що б Ви їй порадили: їхати чи не їхати?

А якщо б Ви були СЕСТРОЮ Президента України, як би Ви порадили йому ставитися до людей, що поїхали на заробітки за кордон?

На нашому “форумі” вже зібрався дуже непоганий колектив! І майже всі жінки. Впевнена, що жінки-працівниці. Та все ж охочі й подумати, і подискутувати. Чоловіки, а ВИ ще цікавитеся душевними історіями? Чому мовчите?

Отак потроху, дівчата, ми витягаємо на світ Божий нашу українську “менталіту” щодо стосунків у сім’ї. А якби Вам довелось давати пораду українській жінці, що стоїть перед вибором їхати чи не їхати на заробітки, ЩО б ви сказали їй?

Рішення має приймати кожна конкретна жінка, залежно від свого характеру та обставин, що склалися.

Я б їй допомогла зважити всі “за” і “проти”. Наприклад, чи готова вона втратити чоловіка (на мою думку, близько 50 % випадків) або до серйозного охолодження стосунків (продовжують жити в шлюбі, але стають чужими людьми, близько 90 % випадків).

Оксана: “Напишімо президентові!”

Дівчата, а давайте напишемо всі, хоч по одному рядочку, президентові України, може, йому хтось передасть наші слова:

“Шановний пане-брате президенте, Ви уявіть собі, що МИ

ніть йому додому, називає своїм сонечком і повторює: хто терпен, той спасен.

Надя: “А чому не він?”

Ой дівчата, читаю вас і думаю: як всюди, як завжди один поперед одного, одна поперед другої... Чим більше процентів, цифр, тим більша логіка у ваших розмовах, а серцем, серцем, і — душою подумайте, не дивлячись на статистику (хто знає, як і на яких інтересах вона змонтована? Власне, змонтована!).

Намагаюся донести свою думку в кожній темі: справжньому кохання жодна розлука не страшна, але, наголошую, справжньому! А якщо то було “що-небудь”, то немає чого за ним жаліти. Це не любов, яка на відстані помирає! А якщо це не любов, то немає чого жаліти.

Усе було красиво в молодості — любов-голуби, а ось чомусь від такої справжньої любові поїхала на заробітки жінка-мати? Як це так? Чому не поїхав чоловік? Як-

ведінки ставлюся по-своєму: вона для мене — тваринна... Тварини мають тіло і не мають нічого святого...

Цікаво, якби підрахувати сім’ї, які щент розбило заробітчанство, то який відсоток ми б отримали? 90 %? Ще більше?! Не думаю, що такі 100 %. Якись винятки все-таки є: сім’ї, які не знівели розлука, які міцно тримаються, успішно долають перешкоди “вимушеної праці за кордоном”. Але в більшості випадків — тільки дружина ступить на підніжку автобуса їхати заробляти євро, чоловік — шукає заміну. Чому так? Чому до більшості чоловіків жінок-заробітчанок треба приставляти міліціонера?

Ой, пані Маріє, якби на те знайшлася проста порада... То всі ми були б щасливими та коханими.

Як на мене, не треба вважати чоловіка ще однією дитиною. Треба дати йому відчуття, що він — голова сім’ї. Не треба все робити самій, бо ти зробиш це краще. А на місці тої жінки я б

Оцей вислів “повернути додому заробітчан” уже звучав у різних статтях та зверненнях. Не треба мене нікуди повертати. Я не річ, не рабіння, нікому не належу. Маю свідому волю і сама здатна вирішити, куди і коли повертатися. Це вже як слова-штампи “заробітчани” і “повернути додому”, що причепилися до нас.

Я лише хочу, щоб поважали мої права громадянина України відповідно до Конституції, як і права решти українців.

Я нічого не чекаю від держави, надто не сподіваюся на її підтримку. Лише вимагаю не заважати мені жити. Бо закони та правила нашої держави можуть нам тільки перешкоджати.

“Повернути додому заробітчан” — це не означає якісь насильницькі дії. Йдеться про правову і фінансову ситуацію в Україні, коли та жінка разом із своїм чоловіком зможе заробити дітям на навчання, на весілля і на машину для родини. Хіба це погано? Нам же краще було б усе це робити вдома, не шматуючи все те, що вже маємо.

Я й не мала на увазі пряме насильство, але відтінок до примусу в цьому слові є. В іншому випадку звучало б “повернутися”, це коли людина сама повертається.

Марія коментує:

А якби Вас запитали, чому, все-таки, справді страждаючи і несучи втрати, перебуваючи багато років тут, люди не їдуть додому? Можливо, є морально-психологічні й фінансово-правові бар’єри для повернення додому? Серед Ваших знайомих є більшість таких, що задоволені своїм вибором, чи навпаки, таких, що жалкують про свій вибір: їхати на заробітки, залишивши сім’ю?

Ми ж усі прекрасно знаємо, що то не наша забаганка — бути тут роками, далеко від дому. Наше терпіння і жертви забезпечують добробут нашим родинам, майбутнє нашим дітям, підтримку старим батькам, що все життя працювали на державу, а тепер отримують мізерну пенсію. Небагато поїхало б у світі, якби на те не було нагальної потреби. Я часом із болем читаю українську пресу, де наше перебування на заробітках висвітлюють майже як розвагу і все пишуть про якихось легковажних жінок. А більшість із нас — звичайні прості трудівниці, які, навіть на відстані, проносять образ власної родини як святу і з готовністю, свідомо жертвують своїми особистими інтересами заради неї. Я бажаю всім залагодити свої справи і повернутися додому.

Ви й самі визнаєте, що треба створити таку Україну, де б усі мали можливість жити добре. Тобто, окремо для українців-емігрантів нічого особливого робити не треба.

Дорогі жінки, майже за кожною відповіддю сильна особистість із певною життєвою позицією. Небайдужі, думаючи, справжні українці. Дякую Вам. Звичайно ж, кожна вчинить так, як буде прийнятно саме для неї, але наша дискусія може прислужитися для котроїсь із нас, що вагається, що чекає підказки або застереження, або не має життєвого досвіду. У толерантній дискусії народжується істина.

Фото Олеси Дмитренко

Ваші СЕСТРИ і в якийсь момент прийняли рішення поїхати на заробітки далеко від дому, від родин. Незважаючи на те, як нам тут ведеться, ми ще й державі українській служимо. Свідомі того, хто ми, відчуваємо себе не менше, ніж народним посольством. Думаємо, як би тут “у гразь лицом” не вдарити. Носимо на святі національний одяг, співаємо, танцюємо, привчаємо італійців до нашої мови та кухні (правда, як розсердимось, то добре, що вони тих слів не розуміють!). Брате-президенте, але повір, було б краще, якби ми були удома. Прошу тебе, роби що-небудь, аби твої СЕСТРИ вернулися додому. Це вже кажу Тобі дуже серйозно, бо Україна без жінок — окрадена оселя”.

У мене теж є знайома (худенька, як чотирнадцятирічна дитина, перенесла тут тяжку операцію), бігала, робила чоловікові документи на возз’єднання, витривала гроші, працювала за трьох, а він приїхав (гарний, як травнева роза), тут місяць сумно дивився у вікно, не вивчив жодного слова італійською, нарешті сказав, що не зможе на чужині, і поїхав додому. Жінка та й досі працює, дозво-

що любив сім’ю, то чому не розумів, що це значить — розлучати маму з дітьми?

За офіційними даними, розпадаються 50 % сімей заробітчан. Бо над жінкою, що була на заробітках за кордоном, довіку буде тяжіти моральне клеймо: чим же вона там гроші заробляла? Це теж дуже нелегко. А я б на кожного чоловіка, що відправив жінку на заробітки, повісила б табличку, що оповіщує про це!

Що ж це за почуття такі, вельмишановні чоловіки? Де сила отих Ваших почуттів, де ота клятва, що “тільки смерть розлучить”? Де Ваша свідомість? Де це все? Чоловіки, ВИ — люди, чи хто?.. Поважаєте дружину, матір Ваших дітей, якій рветься серце від розлуки з сім’єю, але ВО-НА мусить тяжко працювати, щоб витягнути сім’ю з економічної кризи. То поведіться пристойно!!! Чи то потреби Ваших тіл (перепрошую і за це, бо рветься на волю інша фраза, точніша і відвертіша...) такі сильні, що здоровий глузд безсилый? Чи є у Вас голови на плечах? Чи здатні вони думати? Чи у Вас (і за Вас) думає і вирішує щось ІНШЕ Ваше? Бо, пробачте мені, але я до ТАКОЇ по-

перестала утримувати чоловіка (під якимось важливим приводом, наприклад, потребою повернення кредиту). І зразу було б видно, що йому потрібно: вона чи її гроші.

Чи готова залишити дітей, життя яких через відсутність материнської опіки може піти в поганий бік (близько 20 % випадків). І в 100 % випадків у душі дитини формується комплекс покинутості, який не компенсується нічим: ні телефоном чи Інтернетом, ні батьком чи бабусею, ні, тим більше, грошима чи подарунками. Свою дочку залишила в 18 років, студенткою, і то вона скаржилася на самотність за наявності доброї родини. Їй не подобалася свята, не подобалося приїжджати в порожню квартиру і багато інших дрібних речей, яким інші діти не надають значення...

Чи готова ця гіпотетична жінка до труднощів, пов’язаних із самотністю, незнанням мови, ізоляцією принаймні на перші два роки?

Щодо листа, то Януковичу нічого писати не збираюся. Це не мій президент. Я себе з ним не ідентифікую. В мене вийде щось на зразок, як козак писали турецькому султану.

“Молода Просвіта”, колектив нашої редакції хоче підтримати Олексія Зайця та його друзів, ту молодь, яку цікавить автентичний народний спів, автентична мова, тих, хто міг би започаткувати нову течію в молодіжній українській культурі; оголосити пошук молодих людей, виконавців української фольклорної спадщини (не фольк-панку, фольк-року тощо), а традиційної народної пісні; організувати фестивалі по регіонах (Чернігівщина, Київщина, Житомирщина, Галичина, Тернопільщина, Східна Україна), які б висвітлювали різні течії фольклору. Популяризувати цю справу в теле-, радіоефірі, видати диски. Сподіваємося, після нашої розмови з Олексієм Зайцем, який уже записав понад дві тисячі народних пісень, до нас приєднаються охочі підтримати й розвинути цю ідею.

Олексій Заєць — гість нашої редакції. Розповідає, що народні пісні почав співати з раннього дитинства, переймаючи манеру односельчанок. Живе в селі Фасова Макарівського району, звідки родом його мати. Село велике, неподалік від столиці. Як і в інших прикиївських селах, частка місцевого населення зменшується, тут багато приїжджих.

Його мати працювала завферми, відколи зруйнували колгосп — продавцем. Батько — переселенець із Чорнобильського району, працював комбайнером, електриком. Коли бачиш і чуєш цього, без сумніву, унікального хлопця, з'являється думка, що його суті зовсім не торкнулися сучасні уніфікаційні процеси. Він — носій селянського духу, народної глибини. І не лише в пісні. Не пливе за течією, здається, ця течія плине повз нього й ніяк на ньому не позначається.

У роду гарно співає татова мати Маруся, що з Чорнобильського району. Від неї з дитинства вчився співу. Від матеріної мами Ганни переймав народні прикмети, секрети народної кухні. До речі, 2007 року закінчив Київське кулінарне училище за спеціальністю кондитер, уміє пекти торти, пиріжки тощо, але, як і в музиці, віддає перевагу традиційним народним рецептам. Ще вмів шити, вишивати, словом, навчився всього, що вміють в українському селі. Від родички, яка була знахаркою, перейняв народне лікування. Тепер і сам людям допомагає. Записує народні прикмети, оповідки, різні містичні історії тощо.

Та найбільше його захоплення — народна пісня, якою він дивує, зачаровує середнє й старше покоління, а також відкриває нові обрії для своїх ровесників. Нині Олексій навчається на другому курсі Київського національного університету культури і мистецтв, майбутня спеціальність — фольклорист.

— **Олексію, яка Ваша мета?**

— Маю намір донести українську традиційну культуру, яка вже майже вимерла, до нашої молоді. Відроджуємо традиції, запрошую охочих на проводи русалок, на Купайла. Досліджую місцевий матеріал із мого села і з татової батьківщини. У чорнобильців був обряд проводів русалок, а його проводили із чорнобильцями, обряд Івана Купайла — місцевий, з Макарівського району. Проводив ці свята саме за місцевими традиціями.

— **Як сприймають сусіди, друзі Вашу творчість?**

— Старше покоління ці обряди знає, людям подобається, що вони відновлюються. З дитинства, коли я виступав, молодь цього не сприймала. А тепер поступово звикає, підходить, дякує. Адже ці обряди створені для масових гулянь, здебільшого молодіжних.

— **Ви були таким дивним для ровесників?**

— Так, було. Усі йшли в клуб, а Заєць — у церкву співати, у півчу. Хлопці йдуть курити, а Заєць — на весілля, на гулянки. Це було дивно. А дома я весь час ходжу в по-

РІДНИЙ ГОЛОС ІЗ ДАВНИНИ

Голос звучав із вуст молодого хлопця, але ніби з сивої давнини, бо увібрав манеру співу багатьох поколінь. Коли його слухаєш, складається враження багатоголосся, здається, що співає цілий гурт, що ми чуємо голоси предків.

Цього року Олексій Заєць відкривав “Країну мрій”. А тренери “Голосу країни”, конкурсу, де він дебютував, розгубилися: його талант не влягався в рамки цього проекту. Олексій ЗАЄЦЬ, конкурсант, якому відмовили, бо українська народна пісня в автентичному виконанні “не в рамках”, був здивований такою реакцією. На його думку, не російська попса, а питома українська пісня мають визначати міру таланту співаків, що претендують на звання “Голосу країни”.

Фото Олеса Дмитренка

лотняній сорочці, а якось мене побачили в ній баби та й стали казати: “Ой, шас же ж така одежа, таке гарне все. А воно нап’ялить полотняне, да й ходить, ну к чому воно! Нам те полотняне вже спротивилось, бо ми м’яли ті коноплі да пряли”. А мені в полотняному гарно.

— **Де взяли такий одяг?**

— Сам пошив. А полотно чи баба яка дасть, чи куплю.

— **Ви з дитинства ходите в церкву, співаєте, навіть Псалтир над мертвими читаете. А багато обрядів, які відновлюєте, такі давні, ще від язичництва.**

— Цими обрядами ми ж не повертаємося в язичництво, не кланяємося язичницьким богам. Ми відновлюємо давню культуру такою, як вона була. А та культура, яка загинула в чорнобильському Поліссі, вона, може, найдавніша. Є думка, що українська ікона, найкolorитніша, найнеповторніша, теж саме звідти.

— **Які обрядові свята проводите?**

— Річний цикл починається з колядування. Колядувати ходили старі баби на третій день Різдва, поздоровляли односельців. У чорнобильців дівчатам колядувати забороняли. А перед Новим роком водили козу лише самі хлопці. Хлопець вивертає кожух, надіває маску, козячі роги. Найголовніші дійові особи — Дід і Коза. У Діда шапка драна, кожух драгий — і Коза. Далі — веснянки, заклички, якими малі діти закликають весну. Після цього Русалії, Купайло, зажинки. Обряд зажинок зберігся дуже погано. Жнивних пісень нема, є тільки приурочені до жнив. Восени — весілля. Потім молодіжне свято — Андрія.

— **Які викладачі університету культури Вас розуміють?**

— Найулюбленіші викладачі Ганна Миколаївна Коропніченко, Раїса Дмитрівна Гусак, Іван Григорович Синельников.

— **Чи не пробували вчителі вокалу Вас перевертати, щоб Ви змінили манеру співу?**

— Ні. Моя вчителька Ганна Коропніченко дотримується такої самої думки, як і я. Я від населення перейняв культуру, яка була там, автентичний спів, автентичну мову. Ганна Миколаївна, як і я, співає у гурті “Древо” (сформований 1979 року), який

першим в Україні почав їздити в фольклорні експедиції та відтворювати цю манеру співу. За ним з’явилися “Божичі”, “Кралиця”, “Володар”, “Буття”.

— **Чи стало зараз більше одностудентів серед молоді, які хочуть їздити по селах, записувати фольклор?**

— Так, охочих багато. Це мої товариші з Київського, з Рівненського університетів.

— **Чи має власний фольклорний колектив?**

— Цього року зібрали колектив “Горностай”, до якого входять наші студенти й випускники. Назва — від міфічної пташки. Переказують, що її п’р’ячко встромляли у вільце. Ще й зараз є звичай, що дівчата у вінки встромляють красиве півняче п’р’я. Згадки про пташку горностай на Поліссі розповсюджені в піснях.

*Летів гарностай через сад,
Пагубів п’р’ячко й на весь сад.
Да збирайте девачки п’р’ячко...*

— **Чи була пісня, яка Вас розчулила до плачу?**

— Мабуть, це голосіння. Запам’ятав, коли мені було років дев’ять, в одній сім’ї мати вмерла, діти лишилися сиротами. Наведу приклад:

*Ох мамко моя, да голубко моя,
Ох, да куди ж ти збираєшся?
На кого ж ти нас покидаєш?*

*Ох, маті наша,
да хто ж нас пожадує?*

Ох, да хто нас пригорне?

Ох, да в усіх дітей

єсть маті, а в нас нема.

Ох, маті наша,

да голубко наша.

Ох, де нам тебе зустрічат,

да де нам тебе віглядать?

— **А веселі пісні, обряди?**

— Сміявся напевно, на весіллі. Коли дорослі гуляли, перевдягалися. Ходив туди завжди з батьками. Моя мати — витівниця, перевдягалася в кавалера тощо. Це була гулянка для дорослих, молодь туди не пускали. Там і пісні були, і різні витівки смішні.

— **А про яку пісню могли б сказати: “Це моя”?**

— Вони всі мої. Але найкраща, напевно, та, яку співав на “Голосі країни”. Бо лише у жнивних та обрядових піснях виявляється краса голосу та манера виконання. Я коли йду по дорозі, то весь час співаю, що на думку найде.

— **Які пісні Вам більше подобаються: ліричні чи з гумором?**

— Різні. Треба ж і поплакати, й посміятись, і потанцювати, не будеш же весь час плакати.

— **Ви вчили пісні від старих жінок. А вони мають характерні голоси, — Вам не здається, що Ви, молодий чоловік, повний емоцій, відтворюєте спів цих “осінніх” жінок?**

— Я співав із бабами, ще коли вони були значно молодші. Тоді формувався й голос, і вимова. Саме коли вчився.

— **Чи у Вас немає відчуття, що Ви народилися якимсь не таким, як більшість людей Вашого покоління? Як Вам живеться всередині цього покоління? Як сприймаєте свій дар? Як потяг, як місію, як покарання?**

— Мабуть, людині на роду написано, якою вона повинна бути. Так і сприймаю.

— **Чи зазираєте в майбутнє?**

— Для чого? Треба жити сьогоднішнім.

— **Як Ви думаєте, Ви змінитесь?**

— Ні. Навіщо мінятися. Зараз і так наша нація йде, як кажуть, до кінця світу. Подивіться навколо: розпуста, пияцтво, все таке нечисте. За це має бути покарання, як ото колись потоп. Ми його заслужили. На землі насмітили, вже в небо полізли смітити. Так далі вже тривати не може.

— **Якою має бути дівчина, з якою Ви одружилися?**

— Хтозна. Як та гарна, то співати не способна. А як співає, то ледача. Не знаєш, яку й вибрати.

— **Ви цікавитеся політикою?**

— Ні. Правда, було мені раз. Ще до школи ходив, не пам’ятаю, в якому класі був. А в клубі кандидати в депутати різних рівнів зібрали збори. Людей повнісінько. Першим виступає головний лікар: “Ось у нас у лікарні порядок, така дисципліна, така красота”. Усі мовчать. А я кажу: “Яка ж там у Вас дисципліна? От везли ми бабу в лікарню. Поки коробку цукерок не дали вашій медсестрі, то вона на її дивитися не схотіла”. Він “Кахи-кахи” — не знає, що сказати. Виступає другий, також якийсь районний начальник. Почав усе обіцяти. Я кажу: “Можна Вам питання задати? За що Вам платять такі гроші? За те, що Ви просиджуєте штани? Ось мій батько молотить хліб. За три місяці не віддають йому зарплати. То з нього толк є — це ж хліб. Помолотять, то ми хліб їмо. А з Вас який толк?” Він нічого не відповів. А люди сміються. Потім, уже в кінці зустрічі, я додав: “Правду кажуть, що одне корито, та не одні бандити. Ті наїлися, то ці прийдуть. Ті наїдяться, другі прийдуть”.

— **Що Вам за це було?**

— Нічого. Я ж іще дитям був. Та й нині не боюся нікого — такий вродився.

Тепер от поставили пам’ятник жертвам Голодомору, а на кладовищі, де могилки людей, які поховані в голодовку, зробили смітник. Хто багатший, то хоч хрестика поставили. А решта могилки заростають бур’янами. Моя прабаба там теж похована. Ми ходимо, прибираємо і акацію вирубуюмо не тільки коло своїх, а й коло чужих. Але повинна й місцева влада щось робити.

— **Чи Вас запрошують на радіо, телебачення?**

— Іноді. Був у програмі на “Радіо “Марія”, ще кілька разів.

— **Чи підете на якісь інші шоу після “Голосу країни”?**

— А для чого? Ходив я й на Х-фактор. Але там роблять із людини клоуна. Я пройшов перший кастинг і другий. Мене почали вчити: треба, щоб ти усмішку робив, рухи такі, як їм треба — там десь ногою отак, а там рукою. Мене це не влаштовує. Пісня повинна бути природною, виконання також. Пісню треба показувати такою, як вона є, у всій красі.

— **Вас хвалив Меладзе, він із Вами не зустрічався?**

— Ні. Я чув, що він обіцяв: запишемо, видамо диски. Але поки що це тільки слова.

— **А нашу пропозицію підтримуєте? Щоб розвивати молодіжні автентичні гурти, організовувати такі фестивалі?**

— Було б добре. Працюватимемо, а що вийде — побачимо.

Записала
Надія КИР’ЯН

Тетяна НЕГРІЙ,
заслужена артистка України,
Київ—Одеса—Дніпропетровськ

“КІНОЛОГОС—2011”

В Одесі 26—28 серпня відбувся міжнародний кінофестиваль документального кіно “Кінологос—2011”, співорганізатор якого — ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка. Фестиваль має передісторію. Його попередником був творчий конкурс “Куяльник—2008”, на якому свої досягнення представляли творчі пісенні колективи і солісти, а також автори документального кіно.

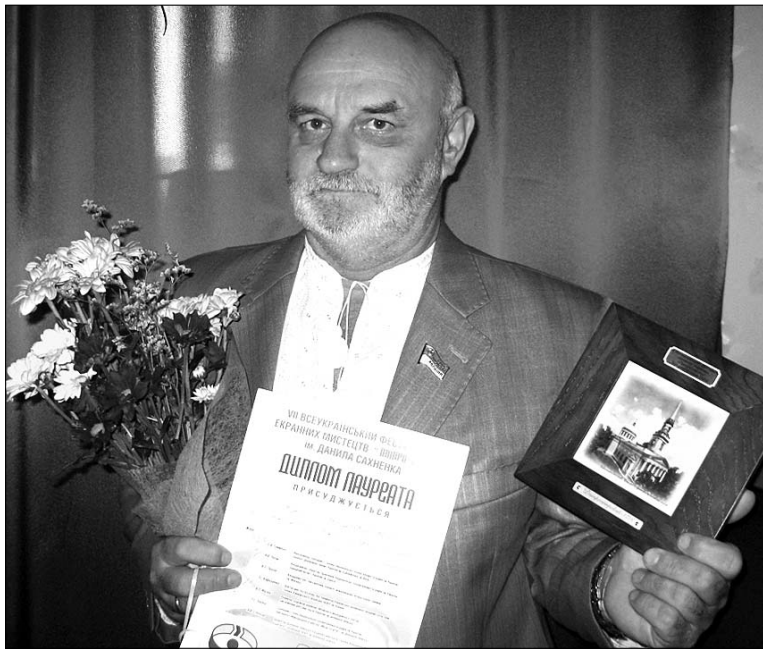
— Як дійство це вражало, — говорить відомий український кінорежисер, заслужений працівник культури України, академік, голова оргкомітету “Кінологос—2011” Дмитро Ломачук. — Але такий симбіоз навряд чи мав майбутнє. Аж надто різняться жанри кіно і пісні.

На одеському кінофестивалі було представлено 64 документальні фільми з України, Білорусі, Молдови, Росії і США. Різна тематика, різний формат, але в центрі більшості сюжетів — людина ХХІ століття з її пошуком правди, терзаннями, розкаєннями совісті, люди, “понесені сьогоднішнім вітром”, пригнічені катаклізмами і викликом часу, але не зломлені, спрямовані в завтрашній день.

“Кінологос—2011” продемонстрував — кіно в Україні не померло.

Перше місце присуджено фільму “Перша леді зони відчуження” (режисер Ольга Самолєвська, оператор Віталій Боровик, м. Київ). Тему чорнобильського апокаліпсису київські автори відобразили з такою силою, що в залі після завершення перегляду хвилину стояла тиша. За мить — шквал оплесків. Хтось із присутніх вимовив: “Кінокартину треба дублювати європейськими мовами і показувати Старому світу ці-

ЖИТТЯ ФЕСТИВАЛЬНЕ

ну техногенної катастрофи в Україні”.

Друге місце здобув фільм “Розстріляне відродження” дніпропетровських документалістів (режисер Наталія Огородня), третє — документальний фільм “Харків. Від жовтня 41-го до серпня 43-го” (режисер Антон Поздняков, сценарист Наталія Шарпило).

У номінації “Оригінальність жанру” переміг фільм “Одеса ковбойська. Ранчо” (режисер Юрій Островершенко); у номінації “Культурна спадщина” — фільм “Під знаком святого Луки” (режисер Валентина Сташисена з Придністров’я); у номінації “Духовність” — фільм “Під покривом ночі” (режисер Тамара Максимюк, м. Одеса).

Журі також оцінило роботи кіносценаристів. Кращими визнано сценарії: “Мотузка” Євгенія Вечканової, “Ганна” Володимира Дроз-

довського і “Молдавія” Ганни Керпель.

Фестиваль “Кінологос—2011” з успіхом пройшов на базі Одеського регіонального інституту Національної академії державного управління при Президентові України. Міжнародний форум завершений, а його організатори вже думають про проведення “Кінологосу—2012”, який повинен стати масштабнішим і за кількістю учасників, і за різноманітністю представлених тем документального кіно.

ФЕСТИВАЛЬ ЕКРАННИХ МИСТЕЦТВ “ДНІПРО- СІНЕМА”

Із 12 до 15 вересня у Дніпропетровську проходив сьомий Міжнародний фестиваль екранних мистецтв “Дніпро-сінема”. Творче змагання віднедавна носить ім’я фундатора українського кіно, дніпропетровця Данила

Сахненка. Цього року до конкурсного перегляду заявки подали автори з 12 країн світу (Росії, Білорусі, Португалії, США, Чехії, Франції, Литви, Ізраїлю, Естонії, Грузії) та з понад 20 міст України (Києва, Одеси Запоріжжя, Харкова, Луцька, Івано-Франківська, Дніпропетровська, Полтави, Черкаса, Кривого Рогу, Коломиї, Очакова, Конотопа тощо). Конкурс проводився у шести номінаціях: “Професійне кіно”, “Телевізійні жанри”, “Кліпи”, “Аматорське кіно”, “Дитячо-юнацька творчість”, “Фільми про Дніпропетровськ”. Конкурсні перегляди проходили у різних глядацьких аудиторіях: клубах, бібліотеках, вищих навчальних закладах, театрах, арт-центрах. Фестиваль засновано 2004 року з ініціативи дніпропетровського осередку Національної спілки кінорежисерів України і проходить у Дніпропетровську. У першому фестивалі, що був присвячений 110-й річниці від дня народження Олександра Довженка, взяли участь одинадцять учасників, які представляли 18 фільмів. Згодом фестиваль викликав інтерес у кінорежисерів не лише Дніпропетровська, а й інших міст України та зарубіжжя. Уже наступного, 2005 року, на фестивалі демонструвалося 32 фільми 19-ти учасників, а в 2007 — 39 фільмів. Цього року за всіма номінаціями подано близько 350 фільмів. “Порівняно з минулими роками, — сказав під час нагородження переможців голова журі народний артист України, кінорежисер Ярослав Лупій, — є великий ріст у роботах, фільми мають національне відчуття, душу, значно урізноманітнилися жанри...”

Окрім участі в кінофестивалі, учасники та члени журі взяли участь у відкритті пам’ятної дош-

ки на фасаді будівлі кінотеатру “Батьківщина” відомому кінематографісту Данилу Сахненку. Кінематографічна діяльність Данила Сахненка розпочалася 1906 року. З 1911 року займається художньою кінематографією. Першою його роботою стала постановка фільму “Запорізька Січ”, консультантом у якій виступив Дмитро Яворницький. У співавторстві з М. Садовським зняв вистави “Мати-наймика” і “Наталка Полтавка” (остання протрималася на екрані аж до 1930 року). 1912 року Данило Сахненко заснував у Катеринославі кіноательє “Родина”. 1919 року працював у Катеринославі філії Кінокомітету. Разом із М. Лідером відзняв художній фільм “Убивство сількора”, який, на жаль, не зберігся. З 1925 року бере активну участь в організації центральної кінолабораторії ВУФКУ, перебравшись до Харкова, де помер 1930 року.

Як і в попередні роки, на цьогорічному кінофестивалі також була представлена робота члена Центрального правління ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, заслуженого працівника культури України, кінорежисера Дмитра Ломачука документальний фільм “Мертвоводдя” із телесеріалу “Логос” (автори сценарію Павло Мовчан та Дмитро Ломачук). Журі у складі відомих українських і зарубіжних кіномитців — народного артиста України Ярослава Лупія, голови Національної спілки кінематографістів Сергія Тримбача (Україна), письменника Віктора Проніна (Росія) та інших високо оцінило цю роботу, присудивши друге місце у номінації “Професійне кіно” з врученням Диплома Лауреата Міжнародного кінофестивалю та цінного подарунка. Це вже третя перемога Д. Ломачука із телесеріалом “Логос” цього року. Перші дві — на Міжнародних фестивалях в Одесі та Баффало (США).

Олег ДОЛГІЙ,
заслужений працівник культури
України, професор КНУКіМ,
художній керівник і диригент
українського народного хору
“Либідь”

У Палаці культури ВАТ “НВП” Більшовик” (м. Київ) відбулася творча зустріч між хором села Дністрівка Кельменецького району Чернівецької області та нашим хором “Либідь”.

Хор села Дністрівка засновано 1866 року за сприяння колишнього люблінського генерал-губернатора Костянтина Андрійовича Лішина, що оселився разом із своєю дружиною Олександрою Миколаївною в мальовничому бесарабському селі над Дністром. За роки свого довгого творчого життя хор дав безліч концертів, виступав у багатьох містах і селах України, Молдови та Росії.

Серед керівників хору, що працювали з ним, — незабутні Яків Гречанюк (учився при Придворній хоровій капелі в Петербурзі), Федір Шевчук (відомий буковинський композитор і хоровий діяч, засновник Буковинського киян ансамблю пісні й танцю), Федір Маланчук (регент сільської церкви і художній керівник хору). А нині хором протягом багатьох років з великим успіхом керує висококласний фахівець, знавець хорової справи Лариса Цекало.

ГОСТІ З БУКОВИНИ

Буковинці мають давні творчі зв’язки з хором “Либідь”. Творча дружба колективів бере початок ще з 1990-го року, коли киян запросили на урочистості з нагоди 50-річчя приєднання Північної Буковини до складу України.

1995 року буковинці вже звітували перед киянами на сцені Палацу культури. Нам читав свої вірші відомий поет, земляк Ми-

хайло Ткач, теплі слова привітання говорив нині заслужений працівник сільського господарства, генеральний директор ТЗОВ “Дністрівське” Василь Телешман та інші.

І ось знову свято пісні й дружби між сільськими трударями з Буковини і столичними робітниками заводу “Більшовик”, яких об’єднала і щиро здружила народна хорова пісня.

Під час творчої зустрічі були нагородження грамотами, пам’ятними сувенірами та книгами. З вітальним словом виступили: заслужений працівник культури України, заступник директора Палацу культури ВАТ “НВП” Більшовик” Михайло Васьковський, виконавчий секретар громадської організації земляцтва буковинців у м. Києві “Буковина” Богдан Гурбик, голова Дністрів-

ської сільської ради В’ячеслав Цекало, земляк дністрівчан киянин Василь Метерчук, кандидат сільськогосподарських наук Борис Оверченко, керівник хору “Либідь” Олег Долгий та інші.

Атмосфера свята, приуроченого 145-й річниці створення хору села Дністрівка, була надзвичайно теплою. На сцені хор. Чудові національні костюми, виготовлені за мотивами бесарабсько-буковинського краю, вабили довершеністю орнаментики і кольорів.

Концерт розпочав твір “Добрий день, Україно, тобі!” (слова О. Лупія, музика Б. Бібікова). Сподобалися киянам твір буковинського композитора-класика С. Воробкевича на слова Т. Шевченка “Тече вода з-під явора”, обробки народних пісень М. Леонтовича “Ішов козак без ліс” та М. Лисенка “Стелися барвінку”.

Захоплено слухали кияни вокальний ансамбль “Наддністряночка”. Вразила пісня на слова і музику місцевого автора Віктора Миколайчука “Пісня про кохання” у виконанні жіночого вокального дуєту у супроводі акордеона (концертмейстер Василь Мокрогуз).

Хор “Либідь” порадував творами зі свого репертуару.

Сподіваюся, що гарна традиція, започаткована у 1990-х роках двома хоровими колективами, розвиватиметься.

“Кілька хвилин фотограф чаклує біля апарата.
Час зупиняється. І саме ця мить летить
пошанням у Вічність”.

ПОСЛАННЯ З ІНШОГО ЧАСУ

Вікторія ЗУБАНЬ,
завідувач Меморіального
музею-садиби філософа
й колекціонера опішнянської
кераміки Леоніда Сморжа

Коли береш у руки старі світлини, мимоволі охоплює дивне відчуття, ніби ти отримав послання з іншого часу. Вдивляючись у обличчя людей на позовкломому папері, намагаєшся осягнути: ким були вони на цій Землі? Як жили? До чого прагнули і про що мріяли?

1912 рік... На кутку Гончарівка, у містечку Зіньків, на подвір'ї шевця Артема Лучника зібралася велика сім'я, щоб зробити родинне фото.

Артему Платоновичу і Ганні Кирилівні було чим пишатися: трьох синів мали і трьох доньок, та вже й онуки на світ з'явилися. Старші сини Йосип і Федір освоїли батьківське ремесло, молодший — Павло — навчався у Гадяцькій учительській семінарії. Ганна й Уляна з матір'ю на продаж пекли хліб, а найменша донечка Марійка працювала в купця Івана Воздвиженського. Ось усі вони у святковому одязі сміються та гомонять, стоячи навпроти батьківської хати. Фотограф пропонує главі сімейства з дружиною сісти на лаві в центрі, біля них по обидва боки повинні розміститися жінки. Чоловіки ж мають стояти у другому ряду. Кілька хвилин фотограф чаклує біля апарата. Час зупиняється. І саме ця мить летить посланням у Вічність.

Світлини дбайливо зберігала в родинному архіві мешканка села Міські Млини Любов Яківна Баско. Народилася вона в Зінькові 1926 року. Ще дитиною разом із батьками виїхала до Полтави, деякий час жила в Тбілісі, а повернувшись в Україну, оселилася в Міських Млинах, неподалік Опішного.

“Про вулицю Гончарівку (після 1917 року — вулиця Пролетарська) я, на жаль, розказати можу дуже мало, бо була зовсім маленькою, коли там жила, — розповідає Любов Яківна, — пам'ятаю лише криті соломомою хати, акуратні тини навколо дворів... Там було чисто, зелено і дуже затишно. Жила там велика працююча сім'я мого дідуся Артема Платоновича і моєї бабусі Ганни Кирилівни. Дідусь помер 1914-го. Бабуся прожила набагато довше. До старості пекла хліб на продаж і на замовлення.

Гарна була та вулиця, і люди на ній жили добрі й працюючі”.

Розмова з літньою жінкою, незвичайне фото з її родинного архіву мене зацікавили. Захотілося більше дізнатися про куток Гончарівки в Зінькові та його мешканців. Адже якщо була Гончарівка, то мали бути й гончарі. За словами Любові Баско, з її родини тільки Федір Стовпник — чоловік тітки Уляни — міг мати якийсь стосунок до гончарства.

На той час у містечку було понад 12,5 тисяч мешканців, із них 939 осіб — ремісники. За даними Статистичного бюро Полтавського губернського земства, станом на 1900 рік тут налічувалося 12 гончарських господарств, тобто зовсім мало. “Одна із причин цього, на мою думку, — зазначає кандидат історичних наук, старший науковий співробітник На-

У першому ряду (зліва направо): Уляна Артемівна Стовпник з дітьми Олексієм і Марією; сестра Ганни Кирилівни Лучник; Ганна Артемівна Лучник із сином Володимиром; Ганна Кирилівна і Артем Платонович Лучники; Євдокія Лучник з дітьми (невістка Лучників); Марія Артемівна Лучник. У другому ряду: Федір Стовпник; Йосип Артемович Лучник; товариш Павла Артемовича Лучника; Павло Артемович Лучник; Федір Артемович Лучник; сусідка Лучників. Зіньків, Полтавщина. 1912. Приватний архів Любові Баско. Публікується вперше

Любов Баско

ціонального музею-заповідника українського гончарства в Опішному Віктор Мішанин, — брак якісної

гончарної глини в самому містечку. Тому зіньківці-гончарі брали глину в селі Шилівка... Існувала також конкуренція з боку опішнянських майстрів, які майже щонеділі вивозили свою продукцію в Зіньків на ярмарок. Іздили через Шилівку. Ось як про це пише Григорій Тютюнник у своєму творі “Обнова”: “Купаюся в річці поміж лататтям, а по мосту люди йдуть базарові. Малеча гукає до них з річки:

— Тітко, чуєте, тітко! Дайте базарового!

Дядьків не чіпають, бо ті сердитіші та й не з нашого села, а з Опішні — у нас їх називають “горщечниками”. Везуть хурами горшки, пересипані половою...”

Були серед зіньківських гончарів і опішняни-переселенці. До них належав і Феодосій Корнійович Гладиревський, що мешкав із родиною на східній околиці міста. Про нього докладно розповідає у своїй статті “Опішнянські гончарі-переселенці” Віктор Мішанин.

На жаль, я не можу з упевненістю стверджувати, що на фото, копію якого принесла до Меморіального музею-садиби філосо-

фа й колекціонера опішнянської кераміки Леоніда Сморжа Баско, є гончарі. Але сам факт його існування є свідченням того, що мальовниче містечко Зіньків має давні історичні традиції. І не тільки світлини, а й таємниці ремесла передаються від покоління до покоління. Скажімо, Любов Яківна уміє пекти дуже смачний хліб, правда, не на продаж, а каву готує за рецептом своєї мами — Марії Артемівни. На смак вона така, як і та, що 100 років тому подавали на сніданок купцеві Івану Воздвиженському.

Можливо, у Вашому архіві також зберігаються старі фото, які чекають свого часу. Чекають, щоб Ви про них розповіли.

СЛОВО Прогвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА ТРИВАЄ

Ви — зі “Словом Прогвіти”, бо це — ваша газета!

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 59 в “Каталозі”

на 1 місяць

4 грн 77 коп.

на 3 місяці

13 грн 71 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Прогвіти”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ прогвітянської роботи
Надія КИР'ЯН

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ літератури
Марія КУЧЕРЕНКО
270-55-57

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Кореспонденти
Наталія АНТОНЮК,
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Черговий редактор
Наталія АНТОНЮК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ на
комбінаті “Преса України” у середу.
Зам. № 3301239
Наклад у вересні — 18 400

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Прогвіти” — 30617

